

Resultaten van het onderzoek over voldoende drinkwater voor iedereen

Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Over voorkeuren van Nederlanders over mogelijke maatregelen die de overheid kan nemen zodat huishoudens minder drinkwater gebruiken.

28 januari 2025

POPULYTICS

What would you do?

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd door Populytics, een spin-off van de TU Delft, in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Auteurs

Jetske Mulder (jetske@populytics.nl)
Niek Mouter (niek@populytics.nl)

Datum

28 januari 2025

Versie

Definitief 100%

Contact

Populytics b.v.
Frambozenweg 139
2321 KA Leiden
info@populytics.nl
www.populytics.nl

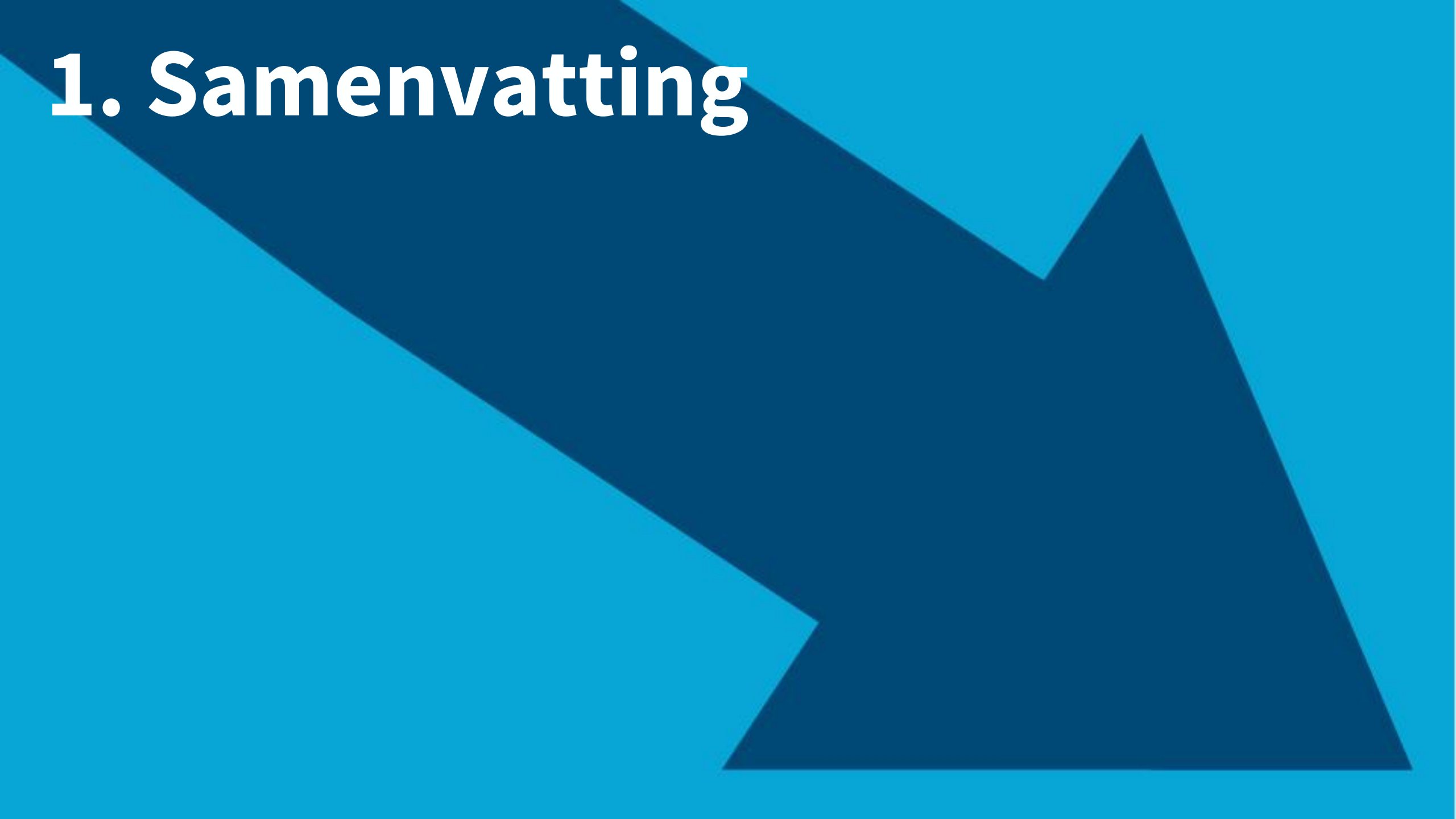

Overzicht

1. Samenvatting	p. 4
De belangrijkste uitkomsten, conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek worden besproken.	
2. Over dit onderzoek	p. 12
We lichten in dit hoofdstuk toe hoe het onderzoek er uitzag voor deelnemers. De demografische opbouw van de deelnemersgroep wordt besproken en vergeleken met de landelijke gemiddelden voor leeftijd, gender en opleidingsniveau. Ook wordt hier toegelicht wat deelnemers van het onderzoek vonden.	
3. Resultaten keuzetaak	p. 25
De uitkomsten worden besproken. Hoe adviseren deelnemers uit studie 1 en 2 de verschillende maatregelen te nemen? Waarom? En welke groepen zijn er te onderscheiden?	
4. Methodologie en verantwoording	p. 68
In dit hoofdstuk wordt toegelicht welke methodologische keuzes er in dit onderzoek zijn gemaakt.	
5. Bijlagen	p. 73
Een aantal aanvullende analyses en cijfers is hier opgenomen.	

1. Samenvatting

The background of the slide features a large, dark blue abstract shape on the left side, which tapers towards the right. The rest of the background is a solid light blue color.

Overzicht

Aanleiding

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat vindt het belangrijk dat er genoeg drinkwater is voor iedereen. Nu en in de toekomst. In Nederland gebruiken we veel drinkwater. Het meeste drinkwater wordt gebruikt door huishoudens: meer dan 70% van het drinkwater in Nederland wordt gebruikt door huishoudens. De overige 30% wordt gebruikt door bijvoorbeeld bedrijven en boeren. Ondertussen komen de bestaande bronnen voor drinkwater onder steeds meer druk te staan en is het moeilijk nieuwe drinkwaterbronnen te realiseren. Dit komt vooral door vervuiling en klimaatverandering.

Het is dus belangrijk om maatregelen te nemen om te zorgen dat we in Nederland minder drinkwater gaan gebruiken. Daarvoor is het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat bezig met een aantal inventariseringen van mogelijke maatregelen. Dit onderzoek gaat specifiek over voorkeuren van mensen over mogelijke maatregelen die zorgen dat huishoudens minder water gaan gebruiken. Om te zorgen dat er nu, en in de toekomst, voldoende drinkwater is voor iedereen in Nederland. Het ministerie gebruikt de inzichten van dit onderzoek bij het bepalen van beleidskeuzes om te zorgen dat er voldoende drinkwater is voor iedereen.

Methode

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wil het perspectief van Nederlanders meenemen bij het bepalen van mogelijke maatregelen om te zorgen dat huishoudens minder drinkwater gaan gebruiken. Daarvoor heeft Populytics in opdracht van het ministerie een Participatieve Waarde Evaluatie (PWE)-onderzoek uitgevoerd.

Bij een PWE-onderzoek krijgt een grote groep mensen de kans om advies te geven over een belangrijke keuze waar de overheid voor staat. Dit gebeurt in een online omgeving waarin het keuzeproces van de overheid wordt nagebootst. Deelnemers zitten als het ware op de stoel van beleidsmakers: ze krijgen inzicht in de voor- en nadelen van de mogelijke maatregelen en de beperkingen waar de overheid rekening mee moet houden. Op deze manier ervaren zij het complexe dilemma waarmee de overheid geconfronteerd wordt, en kunnen zij een weloverwogen advies uitbrengen.

Dit onderzoek bestond uit één inhoudelijk onderdeel: een keuzetaak met 10 mogelijke maatregelen die de overheid kan nemen om te zorgen dat er voldoende drinkwater is voor iedereen. Deze maatregelen gingen alleen over het invoeren van systemen om drinkwater te besparen, niet over mogelijke gedragsinterventies. Er zijn twee studies uitgevoerd, die van elkaar verschilden in de mate waarin deelnemers beperkt werden in hun keuzes.

Deelnemers

1.617 mensen deden mee aan het onderzoek via een panel. Deze groep levert representatieve uitkomsten op voor de Nederlandse bevolking op de kenmerken leeftijd, gender en opleidingsniveau. Deelnemers zijn positief over het onderzoek: ze beoordelen het onderzoek gemiddeld met een rapportcijfer **7,7**.

Inhoud van het onderzoek

De keuzetaak vormde het inhoudelijke onderdeel van dit PWE-onderzoek, met 10 mogelijke maatregelen die de overheid kan nemen om te zorgen dat er voldoende drinkwater is voor iedereen. Deze maatregelen gingen allen over het invoeren van systemen om drinkwater te besparen. De afbeelding laat zien hoe de keuzetaak er uitzag voor deelnemers.

Door de schuifjes te verplaatsen konden deelnemers aangeven hoe ze een maatregel adviseren te nemen: zoals het nu is, aanmoedigend, of verplichtend. Aanmoedigende maatregelen waren bijvoorbeeld subsidies voor het installeren van systemen, of het tijdelijk verlagen van de waterdruk. Verplichtende maatregelen waren bijvoorbeeld verplichtingen voor het installeren van systemen, of het permanent verlagen van de waterdruk. De roze informatieknoppen gaven per maatregel extra informatie.

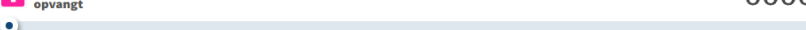
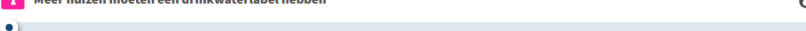
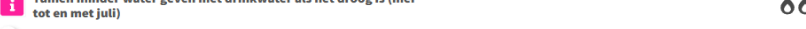
Het verplaatsen van de schuifjes had invloed op drie metertjes: “Voldoende drinkwater”, “Inspanning overheid” en “Kosten voor burgers”. Als een metertje in het rood stond, konden deelnemers niet door naar het volgende deel van het onderzoek. Als een metertje in het oranje stond kregen deelnemers een waarschuwing, maar ze konden door naar het volgende onderdeel.

Er zijn twee studies gedaan, die van elkaar verschilden op één punt: of deelnemers door het metertje “Voldoende drinkwater” beperkt werden in hun keuzes. In beide studies werden deelnemers beperkt in hoeveel maatregelen ze konden nemen door het metertje “Inspanning overheid”. Deelnemers konden ongeveer $\frac{2}{3}$ van de maatregelen nemen voordat dit metertje in het rood kwam.

- **Studie 1:** In deze studie waren deelnemers verplicht om ongeveer $\frac{1}{3}$ van de maatregelen te nemen om voldoende drinkwater te besparen.
- **Studie 2:** In deze studie waren deelnemers niet verplicht maatregelen te nemen om drinkwater te besparen.

Voldoende drinkwater voor iedereen. Welke maatregelen moet de overheid nemen?

Zet het schuifje één stapje naar rechts als je vindt dat de overheid een aanmoedigende maatregel moet nemen. Zet het schuifje helemaal naar rechts als je vindt dat de overheid een verplichtende maatregel moet nemen.

 Meer toiletten moeten een kleine doorspoelknop hebben	00
	
Zoals het nu is	
 Meer douches moeten drinkwaterbesparend zijn	000
	
Zoals het nu is	
 Meer huizen moeten een systeem hebben waarmee drinkwater wordt hergebruikt	00000
	
Zoals het nu is	
 Meer huizen moeten een systeem hebben dat regenwater opvangt	0000
	
Zoals het nu is	
 Meer huizen moeten een drinkwaterlabel hebben	0
	
Zoals het nu is	
 Meer huizen moeten een systeem hebben waardoor er minder drinkwater tegelijk het huis binnen kan komen	0000
	
Zoals het nu is	
 Meer huizen moeten een slimme meter hebben waarmee mensen live hun drinkwaterverbruik kunnen zien	000
	
Zoals het nu is	
 Tuinen minder water geven met drinkwater als het droog is (mei tot en met juli)	00
	
Zoals het nu is	
 Drinkwater duurder maken	00
	
Zoals het nu is	
 Waterdruk lager maken	000
	
Zoals het nu is	

Beperkingen in studie 1

Niet voldoende drinkwater voor iedereen

- 1 Er is niet voldoende drinkwater voor iedereen. Pas je advies aan.

Inspanning overheid

- 1 Het kost de overheid niet te veel tijd en geld

Kosten voor burgers

- 1 Het kost burgers tientallen euro's extra per jaar

Beperkingen in studie 2

Niet voldoende drinkwater voor iedereen

- 1 Er is niet voldoende drinkwater voor iedereen. Weet je het zeker?

Inspanning overheid

- 1 Het kost de overheid niet te veel tijd en geld

Kosten voor burgers

- 1 Het kost burgers tientallen euro's extra per jaar

Samenvatting van de resultaten

Deze grafieken laten voor studie 1 en studie 2 het percentage deelnemers zien dat het schuifje op de verschillende punten heeft gezet (zoals het nu is, aanmoedigende maatregel, of verplichtende maatregel). Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op de kenmerken gender, leeftijd en opleidingstype.

De maatregelen die Nederlanders vaker dan andere adviseren verplichtend te nemen

In studie 1 adviseren meer deelnemers tot verplichtende maatregelen dan in studie 2. Ondanks dit verschil zijn het in studie 1 en 2 dezelfde maatregelen die deelnemers vaker dan gemiddeld adviseren om verplichtend te nemen. Dit zijn maatregelen voor het installeren van grote systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen en maatregelen voor aanpassingen in sanitaire voorzieningen in huis: *meer systemen die drinkwater opvangen, meer systemen om drinkwater te hergebruiken, meer drinkwaterbesparende douches en meer kleine doorspoelknoppen*. Deelnemers geven aan dat ze zien dat de verspilling van drinkwater een probleem is, dat met deze maatregelen opgelost wordt. Ook zien ze de grote effecten van deze maatregelen als belangrijke reden om te adviseren deze maatregelen te nemen.

De maatregelen die Nederlanders vaker dan andere adviseren aanmoedigend te nemen

In studie 1 en studie 2 adviseren ongeveer evenveel deelnemers maatregelen aanmoedigend te nemen. Ook zijn het in studie 1 en 2 dezelfde maatregelen die deelnemers meer dan gemiddeld adviseren aanmoedigend te nemen: *meer systemen om drinkwater te hergebruiken; meer systemen die regenwater opvangen en tuinen minder drinkwater geven*.

Breed draagvlak om een aantal maatregelen te houden zoals het nu is

In studie 2 adviseren meer deelnemers maatregelen te houden zoals ze nu zijn dan in studie 1. Ondanks dit verschil zijn het in studie 1 en 2 dezelfde maatregelen die vaker dan gemiddeld geadviseerd worden te houden zoals het nu is. Namelijk: *drinkwater duurder maken, meer drinkwaterlabels en meer drinkwaterbegrenzers*. Deelnemers stellen dat deze maatregelen een klein effect hebben op drinkwaterbesparing. Maar ook omdat ze vinden dat drinkwater een basisrecht is voor iedereen, wat met deze maatregelen volgens hen in het geding komt.

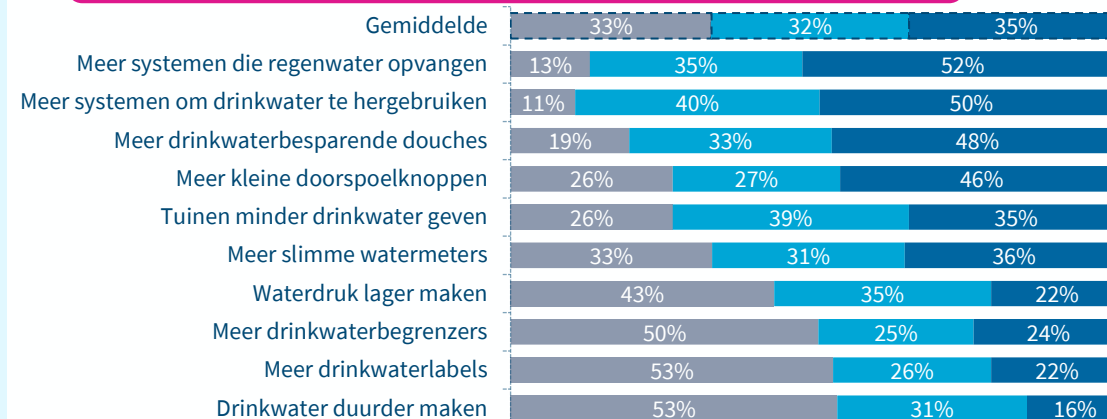

Studie 1

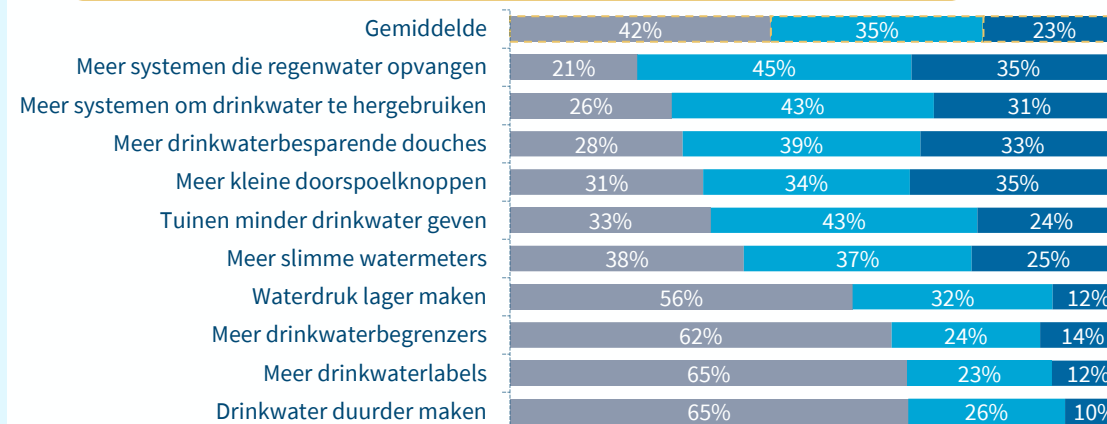

Studie 2

Studie 1

Studie 2

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Samenvatting van de resultaten

De grafiek hiernaast laat zien hoe de gemiddelde deelnemer aan studie 1 en studie 2 de verschillende maatregelen adviseert te nemen. 0 betekent dat deelnemers de maatregel houden zoals het nu is, 0,5 betekent dat deelnemers adviseren een maatregel aanmoedigend te nemen en 1 betekent een maatregel verplichtend nemen. Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op de kenmerken gender, leeftijd en opleidingstype.

De prioritering van de 10 maatregelen is gelijk tussen de studie met besparingsdoel, en de studie zonder

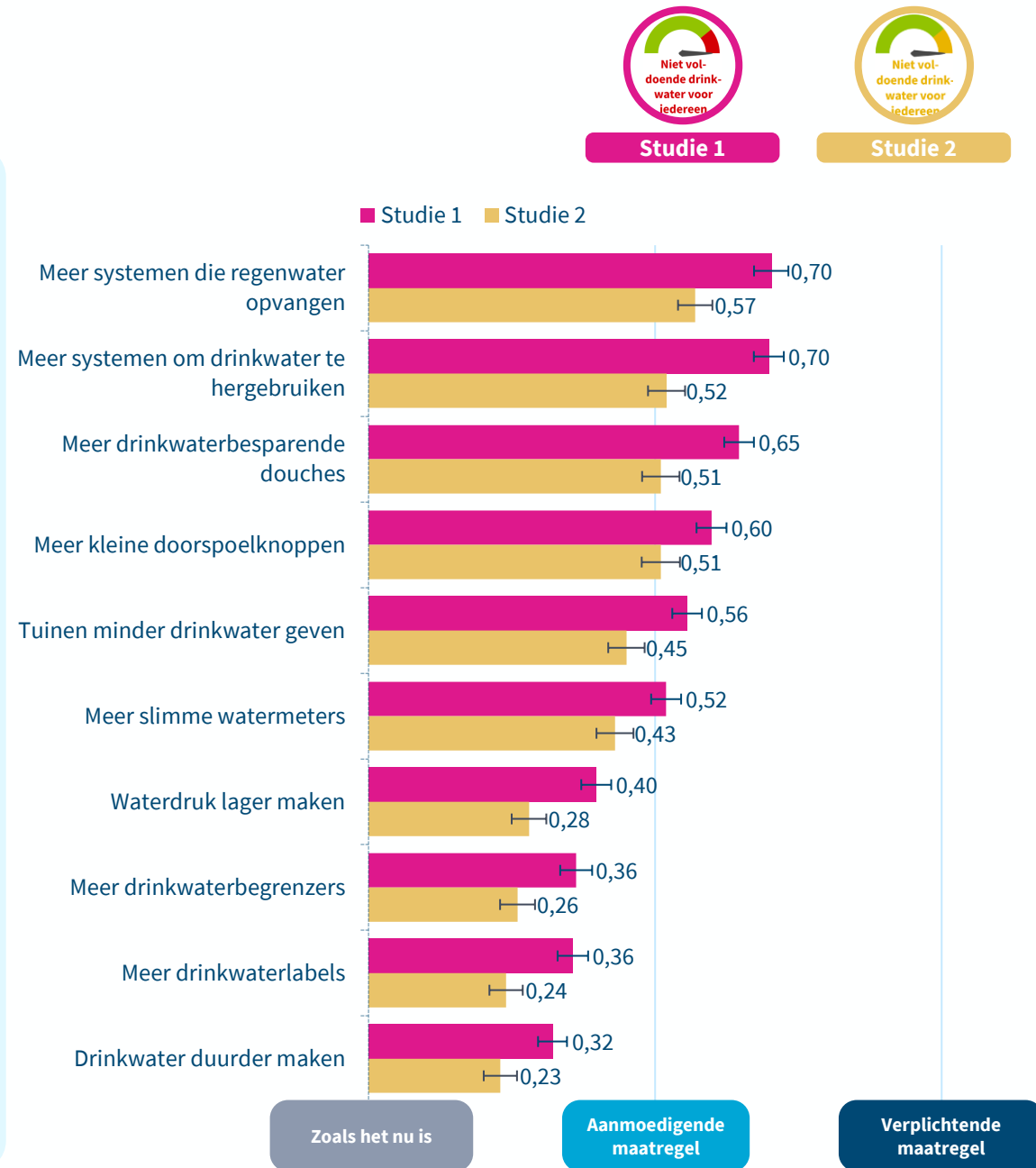
We zien dat de prioritering van de tien maatregelen gelijk is tussen studie 1 en studie 2. Namelijk, maatregelen die te maken hebben met het installeren van grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen worden hoger geprioriteerd. Andere maatregelen die deelnemers hoog prioriteren, hebben te maken met aanpassingen in sanitaire voorzieningen in huis. Terwijl de maatregelen die lager worden geprioriteerd gaan over het duurder maken van drinkwater en het installeren van systemen die de toevoer van drinkwater beperken.

De prioritering van de 10 maatregelen is gelijk tussen diverse groepen Nederlanders

Ook is de prioritering van de tien maatregelen gelijk tussen groepen deelnemers met verschillende leeftijden, genders, opleidingsniveau, financiële situatie, provincie waar ze wonen en zorgen over drinkwater.

Twee keer vier groepen Nederlanders

Als we de deelnemers in studie 1 en studie 2 in groepen delen op basis van hun adviezen, zien we bij studie 1 en studie 2 ongeveer dezelfde groepen. Dit zijn vier groepen: twee grote groepen die adviseren maatregelen aanmoedigend en verplichtend te nemen, een kleinere groep die vooral maatregelen wil houden zoals ze nu zijn en een kleine groep die alle maatregelen verplichtend adviseert te nemen.

Samenvatting van de resultaten

De grafiek hiernaast laat voor studie 2 het percentage deelnemers zien dat een bepaald aantal maatregelen neemt. Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op de kenmerken gender, leeftijd en opleidingstype.

Als er een verplicht besparingsdoel is, adviseren meer Nederlanders, bij meer maatregelen, ze verplichtend te nemen.

Deelnemers aan studie 1 adviseren vaker dan deelnemers aan studie 2 om verplichtende maatregelen te nemen, en minder om maatregelen te houden zoals het nu is. Dit is te verklaren door het strengere besparingsdoel waar deelnemers in studie 1 aan moesten voldoen.

Ook als er geen verplicht besparingsdoel is, adviseren bijna alle Nederlanders om toch maatregelen te nemen.

Maar ook zonder dit besparingsdoel, bij studie 2, adviseert een meerderheid van de deelnemers voldoende maatregelen te nemen om aan het besparingsdoel te voldoen. Nog eens een derde van de deelnemers adviseert een aantal maatregelen te nemen, maar niet genoeg om het doel te halen. En een kleine groep adviseert geen enkele maatregel te nemen.

Waarom maken Nederlanders deze keuzes?

Een veelvuldig terugkomende argumentatielijijn om te adviseren maatregelen te nemen, is dat deelnemers drinkwater zien als een basisbehoefte voor iedereen. Deelnemers zien dat toegang tot drinkwater een probleem wordt in de toekomst. Het is daarom volgens hen belangrijk dat er maatregelen genomen worden om drinkwater te besparen. Onderstaand twee quotes van deelnemers:

"Drinkwater wordt schaarser. Mensen doen niet uit zichzelf minder gebruiken. Dus een logische gevolgtrekking is verplichten"

"Het is belangrijk dat de overheid besparingen faciliteert!"

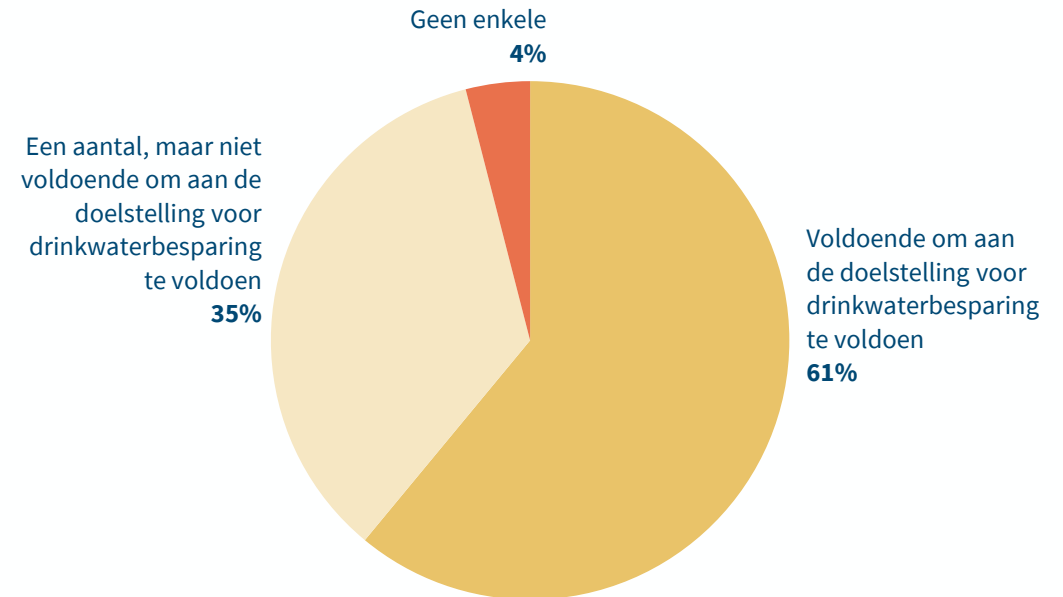
Studie 1

Studie 2

Studie 2

Hoeveel maatregelen adviseren deelnemers te nemen?

Acht conclusies uit de twee studies*

De prioritering van de 10 maatregelen is **gelijk tussen diverse groepen Nederlanders**, met verschillende leeftijden, opleidingstypen, genders, financiële situaties en provincie waar ze wonen.

De prioritering van de 10 maatregelen is **gelijk tussen de studie met besparingsdoel, en de studie zonder.**

Als er wel een verplicht besparingsdoel is, adviseren meer deelnemers, bij meer maatregelen, ze **verplichtend** te nemen. Als er geen verplicht besparingsdoel is, adviseren deelnemers vooral maatregelen **aanmoedigend** te nemen, of te **laten zoals het nu is.**

Ook als er geen verplicht besparingsdoel is, adviseren bijna alle deelnemers om toch maatregelen te nemen. En een meerderheid adviseert om genoeg maatregelen te nemen om **aan het drinkwaterbesparingsdoel te voldoen.**

De maatregelen die Nederlanders vaker dan andere maatregelen adviseren **verplichtend** te nemen, hebben te maken met het installeren van **grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen.** En met aanpassingen in **sanitaire voorzieningen in huis.** Zoals drinkwaterbesparende douches en kleine doorspoelknoppen.

De maatregelen die Nederlanders vaker dan andere maatregelen adviseren **aanmoedigend** te nemen, hebben te maken met het installeren van **grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen.** En met **tuinen minder water geven met drinkwater.**

Er is breed draagvlak om een aantal maatregelen te houden zoals ze nu zijn. Deze hebben betrekking op het **beperken van de toevoer** van drinkwater en het **duurder maken** van drinkwater.

Bijna alle deelnemers zijn **positief** over het onderzoek. En er is behoefte om over dit onderwerp mee te denken. En mensen vinden drinkwaterbesparing een **belangrijk onderwerp.**

*Deze deelnemersgroep is representatief voor Nederland op de kenmerken gender, opleidingstype en leeftijd.

Aanbevelingen

Neem maatregelen

Er is breed draagvlak voor het nemen van een aantal drinkwaterbesparende maatregelen. Ook als er geen verplicht besparingsdoel is. Daarbij is het wel belangrijk dat mensen zien dat er een noodzaak is voor drinkwaterbesparing, en wat het effect van maatregelen is op drinkwaterbesparing. We adviseren dan ook om in communicatie over het nemen van de maatregelen aan te geven waarom ze genomen worden, en wat hun effect is. Vooral bij verplichtende maatregelen kan dit helpen bij de acceptatie van een maatregel.

Een aantal maatregelen verplichtend nemen, als er noodzaak is

Er zijn een aantal maatregelen waarvoor Nederlanders vaker adviseren ze verplichtend te nemen: het installeren van grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen, en aanpassingen in sanitaire voorzieningen in huis. Met name als er een noodzaak is voor drinkwaterbesparing is er veel steun om deze maatregelen verplichtend te nemen. We adviseren om te kijken naar deze maatregelen, als deze noodzaak er is en er verplichtende maatregelen moeten worden genomen.

Een aantal maatregelen aanmoedigend nemen

Er zijn een aantal maatregelen waarvoor Nederlanders vaker adviseren ze aanmoedigend te nemen: het installeren van grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen. En tuinen minder drinkwater geven. Er is draagvlak om deze maatregelen aanmoedigend te nemen, ook als er geen noodzaak is voor drinkwaterbesparing. Er kan aan gedacht worden om deze maatregelen aanmoedigend te nemen.

Een aantal maatregelen houden zoals ze nu zijn

Er zijn een aantal maatregelen waarvoor Nederlanders vaker adviseren ze te laten zoals ze nu zijn: het beperken van de toevoer van drinkwater en het duurder maken van drinkwater. Als er drinkwaterbesparende maatregelen genomen moeten worden adviseren we om aan te sluiten bij de voorkeuren van Nederlanders, en deze maatregelen niet te prioriteren.

Vervolgonderzoek

Omdat deelnemers positief waren, en aangaven drinkwaterbesparing een belangrijk onderwerp te vinden, bevelen we aan om verder onderzoek te doen naar dit onderwerp. Dit onderzoek toont wat de voorkeuren zijn van Nederlanders als het gaat om het nemen van een aantal drinkwaterbesparende maatregelen vanuit de overheid. Aanvullend gedragsonderzoek moet aantonen wat precies de invloed is van de maatregelen op het gedrag van Nederlanders. In hoeverre passen zij hun drinkwatergebruik aan wanneer de overheid aanmoedigende en verplichtende maatregelen neemt?

2. Over dit onderzoek

De samenstelling van de deelnemers wordt besproken en vergeleken met de landelijke gemiddelden voor leeftijd, gender en opleidingsniveau. Ook wordt hier toegelicht wat deelnemers van het onderzoek vonden.

We lichten in dit hoofdstuk ook toe hoe het onderzoek eruit zag voor deelnemers.

Doel van het PWE-onderzoek

In Nederland gebruiken we veel drinkwater. Het meeste drinkwater wordt gebruikt door huishoudens: meer dan 70% van het drinkwater in Nederland gaat naar huishoudens. De overige 30% wordt gebruikt door bijvoorbeeld bedrijven en boeren. Ondertussen zijn er steeds minder bronnen beschikbaar om drinkwater van te maken. En het water is minder schoon. Dit komt vooral door vervuiling en klimaatverandering. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wil ervoor zorgen dat er in de toekomst voor iedereen genoeg drinkwater is. Daarvoor is het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat bezig met een aantal inventariseringen naar mogelijke maatregelen. Daar maakt dit onderzoek deel van uit.

Dit onderzoek gaat specifiek over hoe Nederlanders verschillende mogelijke maatregelen voor drinkwaterbesparing zouden adviseren te nemen: zoals het nu is, aanmoedigend of verplichtend. Om deze input van mensen te krijgen heeft Populytics een PWE-onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek is opgesteld in samenwerking met beleidsmakers van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, en met input van een aantal belanghebbende partijen zoals Waternet, Dunea, PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland en Waterleiding Maatschappij Limburg (WML).

Wat is de PWE?

De Participatieve Waarde Evaluatie (PWE) is een participatiemethode die vaak wordt ingezet om mensen te betrekken bij beslissingen die hen gaan raken. De methode is ontwikkeld en gevalideerd door wetenschappers.

De essentie van een PWE-onderzoek is om deelnemers in een online omgeving op de stoel van de beleidsmaker te zetten, in dit geval van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Deelnemers krijgen een keuzetaak, waarin ze het beleidsdilemma ervaren van de beleidsmakers die bezig zijn met drinkwaterbesparing in Nederland. Deelnemers zien realistische maatregelen die de beleidsmakers overwegen en ze zien dat er beperkingen zijn. Wat adviseren ze als zij in de schoenen van een beleidsmaker staan? Vervolgens motiveren deelnemers hun advies.

Door mee te doen aan het onderzoek begrijpen deelnemers beter de complexiteit van de beleidskeuze. En de resultaten stellen beleidsmakers in staat om hun keuzes beter aan te laten sluiten op voorkeuren, waarden en zorgen van deelnemers.

Dit PWE-onderzoek bestond uit één inhoudelijke onderdeel: een keuzetaak met 10 mogelijke maatregelen die het ministerie kan nemen zodat huishoudens minder drinkwater gebruiken. Om te zorgen dat er nu, en in de toekomst, genoeg drinkwater is voor iedereen.

De dataverzameling voor dit PWE-onderzoek vond online plaats, tussen 6 november en 24 november 2024. Deelnemers konden meedoen in het Nederlands.

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van twee studies, die van elkaar verschilden in de beperkingen in de keuzetaak.

De keuzesituatie

Deelnemers kregen 10 mogelijke maatregelen te zien, die de overheid kan nemen om te zorgen dat huishoudens minder drinkwater gaan gebruiken. Deze maatregelen gingen allen over het invoeren van systemen om drinkwater te besparen, niet over gedragsverandering. Deelnemers konden per maatregel aangeven hoe ze vonden dat deze genomen zou moeten worden: zoals het nu is (schuifje laten staan), aanmoedigend zoals een subsidie (schuifje één stapje naar rechts) of verplichtend zoals een verbod (schuifje twee stapjes naar rechts). Onder de informatieknoppen konden deelnemers aanvullende informatie lezen over iedere maatregel.

De afbeelding hiernaast is een screenshot van de keuzetaak met een deel van de 10 mogelijke maatregelen waar deelnemers in konden kiezen. Daarnaast staan de twee versies van de verschillende beperkingen afgebeeld: voor studie 1 en studie 2. Deze beperkingen worden op de volgende pagina verder toegelicht. Zie [pagina 16](#) voor een voorbeeld van een volledig ingevulde keuzetaak.

Hoe dit onderzoek is opgesteld en hoe de impact van iedere maatregel op de drie metertjes is bepaald, wordt uitgelegd in [de methodologie](#).

Voldoende drinkwater voor iedereen. Welke maatregelen moet de overheid nemen?

Zet het schuifje één stapje naar rechts als je vindt dat de overheid een aanmoedigende maatregel moet nemen. Zet het schuifje helemaal naar rechts als je vindt dat de overheid een verplichtende maatregel moet nemen.

The screenshot shows a survey interface with 10 measures, each with an information icon, a slider, and water drop icons indicating the number of steps to the right:

- Drinkwater duurder maken**: 2 drops
- Waterdruk lager maken**: 3 drops
- Tuinen minder water geven met drinkwater als het droog is (mei tot en met juli)**: 2 drops
- Meer toiletten moeten een kleine doorspoelknop hebben**: 2 drops
- Meer huizen moeten een systeem hebben waarmee drinkwater wordt hergebruikt**: 5 drops
- Meer douches moeten drinkwaterbesparend zijn**: 3 drops
- Meer huizen moeten een systeem hebben waardoor er minder**: 4 drops

Each slider has a label "Zoals het nu is" at the left end.

Beperkingen studie 1

Beperkingen studie 2

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van twee studies, die van elkaar verschilden in de beperkingen in de keuzetaak.

Drie beperkingen

Het verplaatsen van de schuifjes had invloed op drie beperkingen in de vorm van metertjes:

- **Voldoende drinkwater voor iedereen.** Deelnemers moesten ongeveer een derde van de maatregelen nemen om te zorgen dat er voldoende drinkwater voor iedereen is. In studie 1 stond dit metertje in het rood als er niet genoeg schuifjes naar rechts waren gezet. Dan konden deelnemers niet door naar de volgende vraag. In studie 2 stond dit metertje in het oranje als er niet genoeg schuifjes naar rechts waren gezet. Dan konden deelnemers nog wel door naar de volgende vraag.
- **Inspanning overheid.** Als er veel schuifjes (ongeveer een derde) naar rechts waren gezet, kwam dit metertje in het oranje. Dan konden deelnemers wel door naar de volgende vraag. Als er teveel schuifjes (ongeveer twee derde) naar rechts waren gezet, kwam dit metertje in het rood. Dan konden deelnemers niet door naar de volgende vraag.
- **Kosten voor burgers.** Als er veel schuifjes (ongeveer de helft) naar rechts waren gezet, kwam dit metertje in het oranje te staan. Deelnemers konden dan nog wel door naar de volgende vraag.

Zie [de methodologie](#) voor een toelichting op hoe de beperkende factor van de metertjes bepaald is.

Doel: Het doel van studie 1 is inzicht krijgen in welke maatregelen mensen adviseren te nemen om te zorgen dat er voor iedereen voldoende drinkwater is. Door de beperking in de inspanning die de overheid kan leveren, zijn deelnemers gedwongen scherp te zijn in de maatregelen die ze nemen: ze moeten aangeven welke maatregelen ze écht belangrijk vinden. Deze uitkomsten kunnen we vergelijken met die van studie 2, waarbij deelnemers niet verplicht waren dit besparingsdoel te halen. Door de twee studies met elkaar te vergelijken kunnen we zien of deelnemers andere keuzes maken als ze wel of niet verplicht worden het drinkwaterbesparingsdoel te halen.

Beperkingen studie 1

Beperkingen

! Er is niet voldoende drinkwater voor iedereen. Pas je advies aan.

! Het kost de overheid niet te veel tijd en geld

! Het kost burgers tientallen euro's extra per jaar

Beperkingen studie 2

Beperkingen

! Er is niet voldoende drinkwater voor iedereen. Weet je het zeker?

! Het kost de overheid niet te veel tijd en geld

! Het kost burgers tientallen euro's extra per jaar

Opzet van het onderzoek: voorbeeld van een ingevulde keuzetaak

Voldoende drinkwater voor iedereen. Welke maatregelen moet de overheid nemen?

Zet het schuifje één stapje naar rechts als je vindt dat de overheid een aanmoedigende maatregel moet nemen. Zet het schuifje helemaal naar rechts als je vindt dat de overheid een verplichtende maatregel moet nemen.

i Drinkwater duurder maken

i Waterdruk lager maken

i Tuinen minder water geven met drinkwater als het droog is (mei tot en met juli)

i Meer toiletten moeten een kleine doorspoelknop hebben

i Meer huizen moeten een systeem hebben waarmee drinkwater wordt hergebruikt

i Meer douches moeten drinkwaterbesparend zijn

i Meer huizen moeten een systeem hebben waardoor er minder

Beperkingen studie 1

Beperkingen

i Er is voldoende drinkwater voor iedereen.

i Het kost de overheid erg veel tijd en geld.

i Het kost burgers tientallen euro's extra per jaar

Beperkingen studie 2

Beperkingen

i Er is voldoende drinkwater voor iedereen.

i Het kost de overheid erg veel tijd en geld.

i Het kost burgers tientallen euro's extra per jaar

Afkortingen van de maatregelen uit de keuzetaak

De volgende afkortingen gebruiken we in het rapport om de verschillende maatregelen in de keuzetaak aan te geven.

Titel in het online onderzoek	Afkorting
Drinkwater duurder maken	Drinkwater duurder maken
Tuinen minder water geven met drinkwater als het droog is (mei tot en met juli)	Tuinen minder drinkwater geven
Meer douches moeten drinkwater besparend zijn	Meer drinkwaterbesparende douches
Meer huizen moeten een systeem hebben dat regenwater opvangt	Meer systemen die regenwater opvangen
Meer huizen moeten een systeem hebben waardoor er minder drinkwater tegelijk het huis binnen kan komen	Meer drinkwaterbegrenzers
Meer huizen moeten een drinkwaterlabel hebben	Meer drinkwaterlabels
Waterdruk lager maken	Waterdruk lager maken
Meer toiletten moeten een kleine doorspoelknop hebben	Meer kleine doorspoelknoppen
Meer huizen moeten een slimme meter hebben waarmee mensen live hun drinkwaterverbruik kunnen zien	Meer slimme watermeters
Meer huizen moeten een systeem hebben waarmee drinkwater wordt hergebruikt	Meer systemen om drinkwater te hergebruiken

Hoe kunnen de maatregelen genomen worden?

Door het verplaatsen van de schuifjes konden deelnemers aangeven hoe ze een maatregel adviseren te nemen. Voor iedere maatregel betekende dit iets anders. Onderstaand een overzicht van hoe de maatregelen genomen konden.

Maatregel	Punt 1 op het schuifje: Zoals het nu is	Punt 2 op het schuifje: Aanmoedigende maatregel	Punt 3 op het schuifje: Verplichtende maatregel
Drinkwater duurder maken	Zoals het nu is	Drinkwater duurder maken vanaf bepaald gebruik	Drinkwater duurder maken voor iedereen
Tuinen minder drinkwater geven	Zoals het nu is	Tuinen drinkwater geven ontmoedigen	Tuinen drinkwater geven verbieden
Meer drinkwaterbesparende douches	Zoals het nu is	Subsidie voor waterbesparende douches	Verplichting voor waterbesparende douches
Meer systemen die regenwater opvangen	Zoals het nu is	Subsidie voor systeem dat regenwater opvangt	Verplichting voor systeem dat regenwater opvangt
Meer drinkwaterbegrenzers	Zoals het nu is	Subsidie voor systeem waardoor er minder drinkwater tegelijk het huis binnen kan komen	Verplichting voor systeem waardoor er minder drinkwater tegelijk het huis binnen kan komen
Meer drinkwaterlabels	Zoals het nu is	Subsidie voor drinkwaterlabel	Verplichting voor drinkwaterlabel
Waterdruk lager maken	Zoals het nu is	Waterdruk verlagen in droge periodes	Waterdruk altijd verlagen
Meer kleine doorspoelknoppen	Zoals het nu is	Subsidie voor kleine doorspoelknop	Verplichting voor kleine doorspoelknop
Meer slimme watermeters	Zoals het nu is	Subsidie voor slimme drinkwatermeter	Verplichting voor slimme drinkwatermeter
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	Zoals het nu is	Subsidie voor systeem dat drinkwater hergebruikt	Verplichting voor systeem dat drinkwater hergebruikt

We laten de adviezen zien een panel

Panel onderzoek

- Een kernwaarde van een goed onderzoek naar voorkeuren van mensen is dat de groep mensen die deelneemt een representatieve afspiegeling is van de gehele samenleving. Om dit doel te halen, hebben we het onderzoek met een representatief panel uitgevoerd.
- Er hebben **1.617 mensen** meegedaan aan het onderzoek. Deze deelnemers zijn geworven via een panelbureau.
- Samen vormen deze deelnemers een groep die op leeftijd, gender en opleidingsniveau vergelijkbaar is met de Nederlandse bevolking. Op basis van hun adviezen kunnen we conclusies trekken die representatief zijn voor de bevolking in Nederland.

We laten de adviezen zien twee groepen deelnemers

Studie 1

- De eerste groep deelnemers kreeg studie 1 van de keuzetaak. Deze deelnemers waren verplicht ongeveer een derde van de maatregelen te nemen om voldoende drinkwater te besparen.
- Studie 1 bestaat uit **872 mensen** die deze keuzetaak hebben ingevuld.

Studie 2

- Studie 2 kreeg studie 2 van de keuzetaak. Deze deelnemers hoefden geen maatregelen te nemen om voldoende drinkwater te besparen.
- Studie 2 bestaat uit **745 mensen** die deze keuzetaak hebben ingevuld.

Samenstelling van de deelnemers

Naar gender, leeftijd, opleidingsniveau en provincie

Studie 1

Studie 2

	Studie 1 (n=872)	Studie 2 (n=745)	Gemiddelde Nederland
Gender			
Vrouw	58%	51%	51%
Man	42%	49%	49%
Anders	0%	0%	0%
Leeftijd			
Tussen de 18 en 34 jaar	39%	27%	42%
Tussen de 35 en 64 jaar	31%	46%	25%
Ouder dan 65 jaar	31%	27%	33%
Opleiding			
Praktisch	38%	14%	29%
Toegepast	29%	46%	37%
Theoretisch	33%	40%	35%
Provincie			
Drenthe	3%	4%	3%
Flevoland	5%	3%	2%
Friesland	5%	5%	4%
Gelderland	11%	10%	12%
Groningen	4%	4%	3%
Limburg	7%	7%	7%
Noord-Brabant	14%	13%	15%
Noord-Holland	14%	16%	17%
Overijssel	6%	7%	7%
Utrecht	7%	7%	8%
Zeeland	2%	3%	2%
Zuid-Holland	21%	21%	21%

Toelichting

De tabel hiernaast laat de verdeling van de deelnemers zien naar een aantal demografische kenmerken. Er zijn twee groepen deelnemers, die elk een andere variant van de keuzetaak hebben gekregen.

- In totaal hebben **1.617** mensen hun advies gegeven.
- Studie 1:** Deze deelnemersgroep bevat meer vrouwen dan mannen. En meer 35 tot 64 jarigen en meer praktisch opgeleide deelnemers dan landelijk gemiddeld is. Wat betreft provincie is de verdeling van deze deelnemersgroep wel ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde. Om met deze gegevens toch representatieve uitspraken te kunnen doen voor de populatie van Nederland, zijn de resultaten herwogen. Zie de [methodologische verantwoording](#) voor een toelichting.
- Studie 2:** Deze deelnemersgroep bevat ongeveer evenveel mannen als vrouwen. Wel zitten er in deze deelnemersgroep meer 35 tot 64 jarigen dan landelijk gemiddeld is. Ook zitten er meer toegepast- en theoretisch opgeleide deelnemers in dan landelijk gemiddeld is. Wat betreft provincie is de verdeling van deze deelnemersgroep ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde. Om met deze gegevens toch representatieve uitspraken te kunnen doen voor de populatie van Nederland, zijn de resultaten herwogen. Zie de [methodologische verantwoording](#) voor een toelichting.
- Cijfers over het gemiddelde van Nederland zijn gebaseerd op cijfers van het CBS (2023).

Samenstelling van de deelnemers

Naar het hebben van een tuin of andere buitenruimte en hoe groen deze is

Studie 1

Studie 2

	Studie 1 (n=872)	Studie 2 (n=745)	Gemiddelde Nederland
Het hebben van een tuin of andere buitenruimte			
Een privé-tuin	75%	67%	
Een gedeelde tuin	6%	4%	
Een balkon	31%	30%	
Een dakterras	9%	4%	
Een gemeenschappelijke buitenruimte	5%	6%	
Nee, ik heb geen tuin of andere buitenruimte	4%	4%	
Hoe groen is de tuin of andere buitenruimte?			
Vooraf groen	39%	37%	27%
Half groen, half verhard	28%	30%	43%
Vooraf verhard	33%	32%	30%

Toelichting

De tabel hiernaast laat de verdeling van de deelnemers zien, naar het hebben van een tuin of andere buitenruimte, en hoe groen deze is.

- **Studie 1:** Driekwart van de deelnemers in deze studie heeft eigen tuin (**75%**), nog eens een derde (**31%**) heeft een balkon. **4%** van deze deelnemers heeft geen tuin of andere buitenruimte. Deelnemers die wel een tuin of andere buitenruimte hadden, kregen de vraag hoe groen deze dan was. Er is een ongeveer gelijke verdeling tussen deelnemers die een vooral groene, half groene of vooral verharde tuin zeggen te hebben. Meer een derde van de deelnemers (**39%**) geeft aan een vooral groene tuin te hebben. Iets minder dan een derde (**28%**) heeft een half groen, half verharde tuin en een derde (**33%**) heeft een vooral verharde tuin.
- **Studie 2:** Deze deelnemersgroep is vergelijkbaar met studie 1. Twee derde van deze deelnemers heeft een privé-tuin (**67%**). En ongeveer een derde heeft een balkon (**30%**). **4%** van deze deelnemers heeft geen tuin of andere buitenruimte. Er is een ongeveer gelijke verdeling tussen deelnemers die een vooral groene, half groene of vooral verharde tuin zeggen te hebben. Meer een derde van de deelnemers (**37%**) geeft aan een vooral groene tuin te hebben. Iets minder dan een derde (**30%**) heeft een half groen, half verharde tuin en een derde (**32%**) heeft een vooral verharde tuin.
- Cijfers over het gemiddelde van Nederland over hoe groen de tuin of buitenruimte is zijn gebaseerd op cijfers van Motivaction (2024).
- De getallen voor het hebben van een tuin of andere buitenruimte tellen niet op tot 100%. Dit komt omdat mensen meerdere buitenruimtes kunnen hebben.

Hoe hebben deelnemers het onderzoek gewaardeerd?

Studie 1

Studie 2

Toelichting

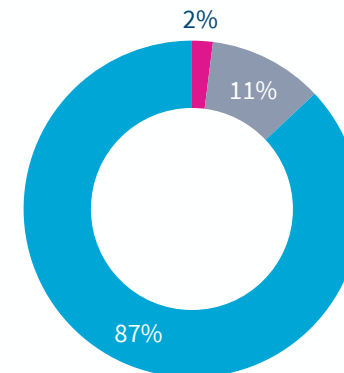
De grafieken hiernaast laten zien hoeveel deelnemers het (helemaal) eens en (helemaal) oneens waren met verschillende stellingen over het onderzoek. De belangrijkste resultaten:

- Deelnemers zijn positief over het onderzoek: **94%** van de deelnemers geeft een voldoende. Het gemiddelde rapportcijfer is een **7,7**. Dit is erg hoog in vergelijking met andere onderzoeken.
- De meeste deelnemers (**87%**) geven aan hun mening kwijt te kunnen in dit onderzoek. **2%** van de deelnemers kon dat niet. Dit is vergelijkbaar met eerdere, vergelijkbare PWE's.
- De meeste deelnemers (**83%**) geven aan er vertrouwen in te hebben dat het onderzoek eerlijk is. **4%** van de deelnemers vertrouwt hier niet op.
- Bijna alle deelnemers (**82%**) geven aan dit een belangrijk onderwerp te vinden om hun mening over te geven. **3%** vond dat niet. Dit is vergelijkbaar met andere PWE's.
- Een klein deel van de deelnemers (**12%**) geeft aan het onderzoek moeilijk te begrijpen te vinden. **71%** van de deelnemers vond het onderzoek niet moeilijk te begrijpen. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met die van andere PWE's.

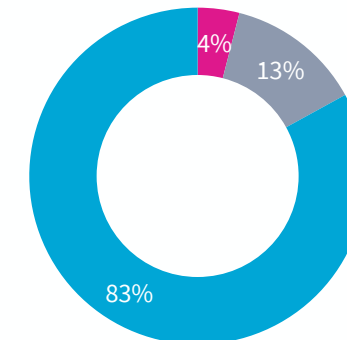
Gemiddeld rapportcijfer

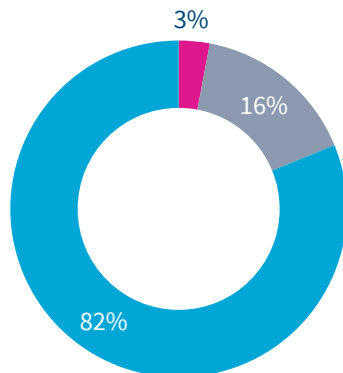
Ik kon mijn mening kwijt in dit onderzoek

Ik vertrouw erop dat dit onderzoek eerlijk is

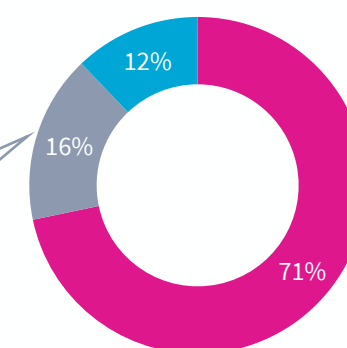
Ik vond het een belangrijk onderwerp om mijn mening over te geven

"Een actueel probleem dat niet vanzelf over gaat en het maakt me bewust van het probleem en de mogelijke opties"

"De vragen en informatie zou iets eenvoudiger kunnen zodat het laagdrempeliger wordt en meer mensen mee kunnen doen aan dit onderzoek."

Ik vond het onderzoek moeilijk te begrijpen

Hoe hebben deelnemers het onderzoek gewaardeerd?

Studie 1

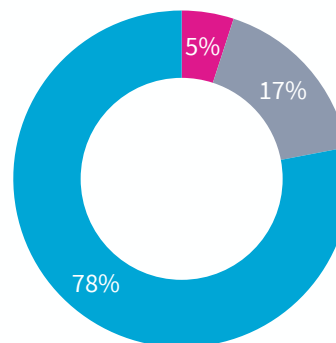
Studie 2

Toelichting

De grafieken hiernaast laten zien hoeveel deelnemers het (helemaal) eens en (helemaal) oneens waren met verschillende stellingen over het onderzoek. De belangrijkste resultaten:

- Driekwart van de deelnemers (**78%**) geeft aan te vinden dat deze methode vaker moet worden ingezet om mensen te betrekken bij overheidsbeleid. **5%** vindt dat niet. Dit is vergelijkbaar met andere PWE's.
- Ongeveer twee derde van de deelnemers (**67%**) geeft aan door dit onderzoek iets te hebben geleerd over de keuzes en dilemma's van de overheid op dit thema. **7%** van de deelnemers zegt van niet. Dit is ongeveer hetzelfde als bij andere, vergelijkbare PWE's.
- Bijna twee derde de deelnemers (**63%**) zegt beslissingen over dit onderwerp makkelijker te kunnen accepteren als er veel mensen meedoen aan dit onderzoek. **7%** is het hier niet mee eens. Deze uitkomsten zijn vergelijkbaar met eerdere PWE's.
- Twee derde (**69%**) van de deelnemers zegt meer vertrouwen te krijgen in besluiten van de overheid als de overheid mensen vaker laat meedenken over dit soort keuzes. Dit is meer dan bij vergelijkbare andere PWE's.

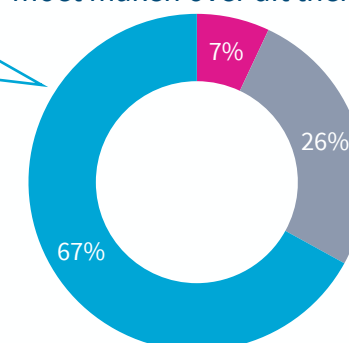
Deze methode moet vaker worden ingezet om mensen te betrekken bij overheidsbeleid

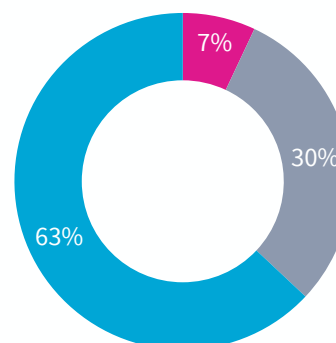
"Dat je gaat nadenken over wat water voor ons betekent en hoe we er verantwoordelijk gebruik van moeten maken"

"Fijn dat de burger mag meedenken en dat door het schuiven je gelijk de effecten zag voor het drinkwater en de overheid"

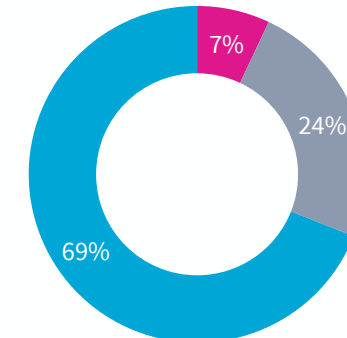
Doordat ik meedoe aan dit onderzoek heb ik geleerd over de keuzes die de overheid moet maken over dit thema

Als veel mensen meedoen aan dit onderzoek, dan zijn de uiteindelijke besluiten over dit onderwerp voor mij beter te accepteren

Als de overheid vaker op deze manier mensen laat meedenken over dit soort keuzes, dan krijg ik meer vertrouwen in de besluiten van de overheid

Vragen over drinkwater

Studie 1

Studie 2

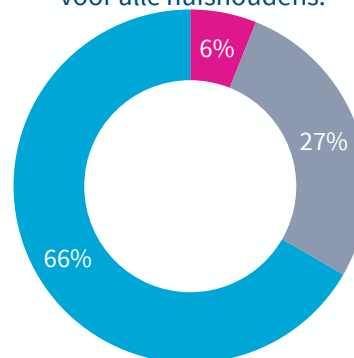
Toelichting

Na het invullen van de keuzetaak kregen deelnemers vijf stellingen over drinkwater en een invulveld om iets mee te geven over voldoende drinkwater voor iedereen. Met als resultaten:

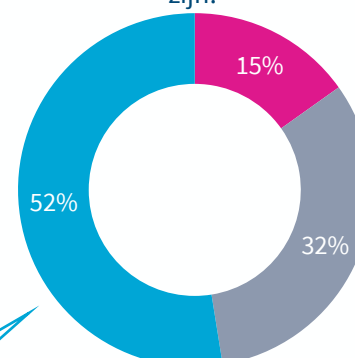
- Bijna alle deelnemers (**92%**) vinden dat drinkwater een belangrijk recht is voor iedereen.
- De meeste deelnemers (**84%**) vinden dat ieder individu de verantwoordelijkheid heeft om zuinig met drinkwater om te gaan.
- Meer dan de helft van alle deelnemers (**59%**) vindt dat de overheid de verantwoordelijkheid heeft om te zorgen dat mensen zuinig omgaan met drinkwater.
- Twee derde van de deelnemers (**66%**) vindt dat als er een tekort aan drinkwater is, de overheid als eerste moet zorgen voor drinkwater voor huishoudens.
- Meer dan de helft van alle deelnemers (**52%**) maakt zich er zorgen over of er in de toekomst wel genoeg drinkwater zal zijn.

Deze uitkomsten komen grotendeels overeen met eerder onderzoek van [BTO \(2018\)](#) naar verschillende klantperspectieven op drinkwater. Drie perspectieven komen ongeveer even vaak voor: het perspectief waarbij drinkwater gezien wordt als een belangrijk recht voor iedereen, het perspectief waarbij iedereen een eigen verantwoordelijkheid heeft om zuinig om te gaan met drinkwater, en het perspectief waarbij bedrijven of de overheid de verantwoordelijkheid hebben om te zorgen voor voldoende drinkwater. Het perspectief van klanten die zich zorgen maken om hun eigen toegang tot drinkwater komt relatief weinig voor.

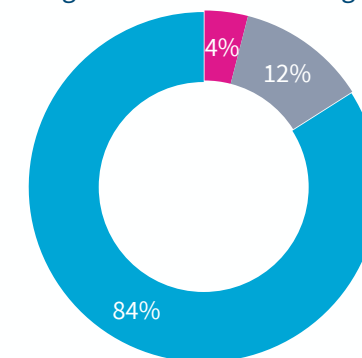
Als er een tekort aan drinkwater is, moet de overheid er als eerst voor zorgen dat er genoeg drinkwater is voor alle huishoudens.

Ik maak me zorgen over in de toekomst wel genoeg drinkwater zal zijn.

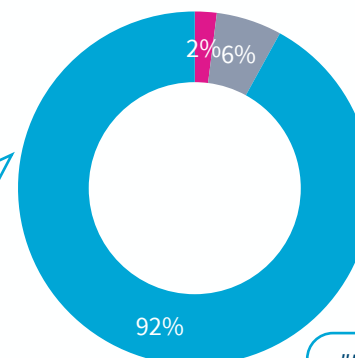

Ik vind dat ieder individu de verantwoordelijkheid heeft om zuinig met drinkwater om te gaan.

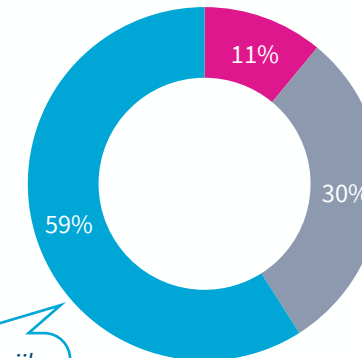

"Zorg dat vervuiling van het water tegen gegaan wordt. Dit scheelt in het werk en doorlooptijd om water drinkwater te maken"

Ik vind dat het hebben van drinkwater een belangrijk recht is voor iedereen.

Ik vind dat de overheid verantwoordelijkheid heeft om te zorgen dat mensen zuinig met drinkwater omgaan.

"Alles wordt duur gemaakt, maar de basisbehoeften moeten voor iedereen beschikbaar blijven."

"Het is belangrijk dat de overheid besparingen faciliteert!"

(Helemaal) mee oneens
Neutraal
(Helemaal) mee eens

3. Resultaten keuzetaak

De keuzetaak was een schuifje-PWE met 10 mogelijke maatregelen.

In dit hoofdstuk worden de resultaten van deze keuzetaak besproken:

3.1. Resultaten keuzetaak studie 1 en 2

3.2. Resultaten keuzetaak

3.2.1. Resultaten keuzetaak studie 1

3.2.2. Resultaten keuzetaak studie 1

3.3. Resultaten LKCA

3.3.1. Resultaten LKCA studie 1

3.3.2. Resultaten LKCA studie 1

3.4. Resultaten motivaties keuzetaak

3.1. Resultaten keuzetaak studie 1 en 2

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van hoe deelnemers aan studie 1 en studie 2 de keuzetaak hebben ingevuld.

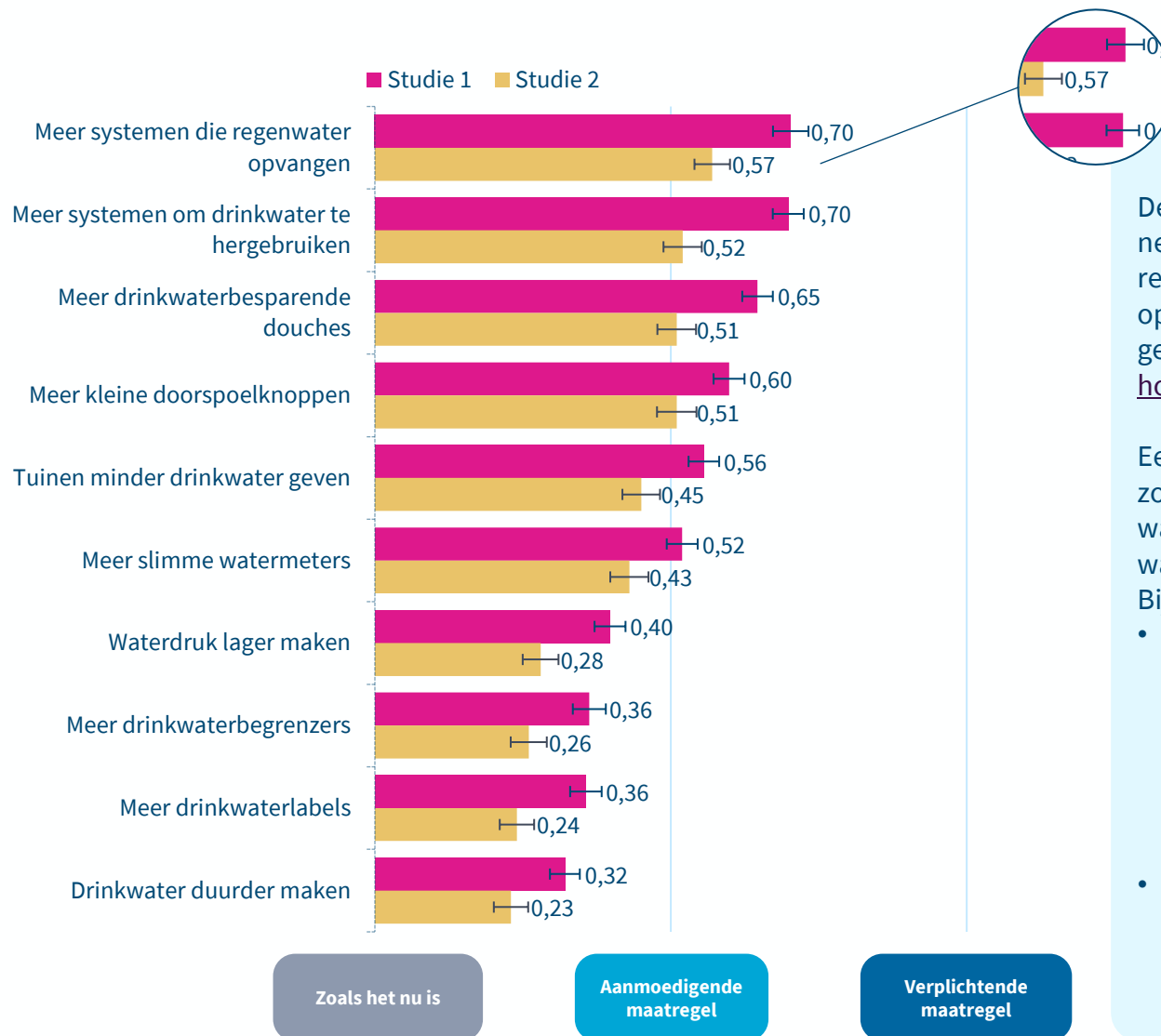
Verdere toelichting keuzetaak: Zorgen voor voldoende drinkwater voor iedereen

Studie 1

Studie 2

Betrouwbaarheidsinterval

De grafiek laat zien hoe de gemiddelde deelnemer de maatregelen adviseert te nemen, inclusief betrouwbaarheidsintervallen. Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op de kenmerken gender, leeftijd en opleidingstype. Voor een uitsplitsing naar het percentage deelnemers dat gemiddeld adviseert een maatregel te nemen zie [hoofdstuk 3.2](#) (studie 1) en [hoofdstuk 3.3](#) (studie 2).

Een steekproef heeft altijd een mate van onzekerheid. Als alle Nederlanders mee zouden doen, dan bevinden de uitkomsten zich met 95% zekerheid in het waardebereik van de betrouwbaarheidsinterval. Als er overlap zit in het waardebereik van maatregelen, dan verschillen deze maatregelen niet significant. Bijvoorbeeld:

- **Studie 1:** De betrouwbaarheidsintervallen van de bovenste drie maatregelen overlappen en verschillen niet significant van elkaar. We weten daarom niet hoe Nederlanders deze drie maatregelen prioriteren. We weten wel dat ze deze drie maatregelen hoger prioriteren dan de andere zeven maatregelen. Hetzelfde zien we bij de onderste drie maatregelen. Ze worden lager geprioriteerd dan de andere maatregelen, maar hoe men deze drie onderling prioriteert weten we niet.
- **Studie 2:** De betrouwbaarheidsintervallen van de bovenste vier maatregelen overlappen en verschillen niet significant van elkaar. We weten daarom niet hoe Nederlanders deze vier maatregelen onderling prioriteren. Maar we weten wel dat Nederlanders deze maatregelen hoger prioriteren dan de andere zes maatregelen.

Keuzetaak: Zorgen voor voldoende drinkwater voor iedereen.

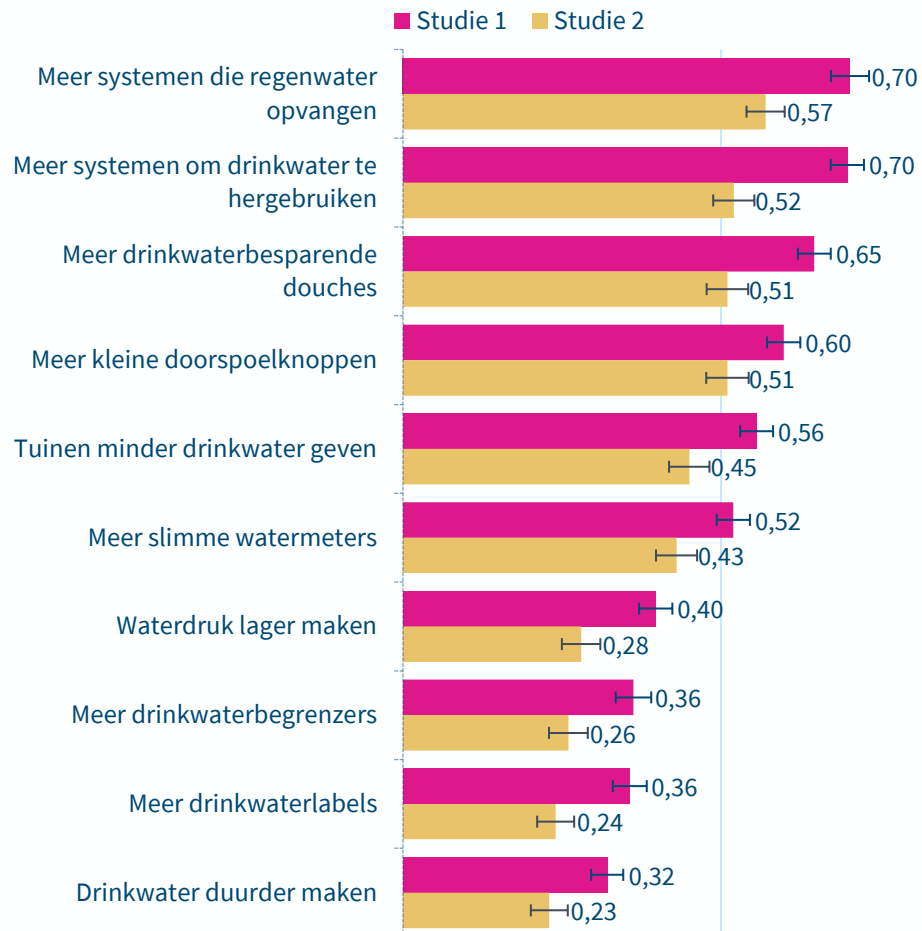
Welke maatregelen vind jij daarbij belangrijk?

Studie 1

Studie 2

Zoals het nu is

Aanmoedigende maatregel

Verplichtende maatregel

Toelichting

De grafiek laat zien hoe de gemiddelde deelnemer de maatregelen adviseert te nemen. Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op gender, leeftijd en opleidingstype.

- Gemiddeld adviseren deelnemers om alle maatregelen (deels) te nemen. Er zijn geen maatregelen die niet genomen worden.
- De prioritering van de 10 maatregelen is gelijk tussen de twee studies.
- Deelnemers in studie 1 moesten minstens een derde van de keuze-opties nemen om voldoende drinkwater te besparen. We zien dan ook dat deze deelnemers gemiddeld meer maatregelen adviseren verplichtend te nemen dan deelnemers in studie 2.
- Studie 1:** De gemiddelde deelnemer adviseert ruim voldoende maatregelen te nemen om drinkwater te besparen. Dit metertje staat bij de gemiddelde deelnemer op ongeveer 85 liter water per persoon per dag. Er zijn drie maatregelen die de gemiddelde deelnemer hoger prioriteert dan de rest:
 - meer systemen om drinkwater te hergebruiken;*
 - meer systemen die regenwater opvangen;* en
 - meer drinkwaterbesparende douches.*
- Studie 2:** De gemiddelde deelnemer adviseert genoeg maatregelen te nemen om voldoende drinkwater te besparen. Bij de gemiddelde deelnemer staat dit metertje op ongeveer 96 liter water per persoon per dag. Er zijn vier maatregelen die de gemiddelde deelnemer hoger prioriteert dan de rest:
 - meer systemen die regenwater opvangen;*
 - meer systemen die drinkwater hergebruiken;*
 - meer kleine doorspoelknoppen;* en
 - meer drinkwaterbesparende douches.*

3.2. Resultaten keuzetaak

The background of the slide features a large, dark blue abstract shape on the left side, which tapers towards the right. The rest of the background is a solid light blue color.

Terugkerende thema's bij de twee keuzetaken

Studie 1

Studie 2

Voor studie 1 en studie 2 zijn analyses gedaan van hoe deelnemers de keuzetaak hebben ingevuld. Hier lichten we een aantal overeenkomsten en verschillen toe, die we zien tussen deze twee studies.

Prioritering van de tien maatregelen is ongeveer gelijk: breed draagvlak

We zien dat de prioritering van de tien maatregelen gelijk is tussen studie 1 en studie 2. Ook is de prioritering van de tien maatregelen gelijk tussen groepen deelnemers met verschillende leeftijden, genders, opleidingsniveau, financiële situatie, provincie waar ze wonen en zorgen over drinkwater.

Voor deze maatregelen zien we een breed draagvlak om ze verplichtend of aanmoedigend te nemen, maar ook om ze te houden zoals het nu is:

- **Verplichtend:** Er zijn vier maatregelen die zowel studie 1 als studie 2 deelnemers het meest adviseren verplichtend te nemen. Het gaat om de maatregelen: *meer systemen die regenwater opvangen; meer systemen om drinkwater te hergebruiken; meer drinkwaterbesparende douches; en meer kleine doorspoelknoppen*. In studie 1 adviseert ongeveer **50%** van de deelnemers deze vier maatregelen verplichtend te nemen. In studie 2 adviseert ongeveer **33%** van de deelnemers deze maatregelen verplichtend te nemen.
- **Aanmoedigend:** Er zijn twee maatregelen die zowel studie 1 als studie 2 deelnemers het meest adviseren aanmoedigend te nemen. Het gaat om de maatregelen: *meer systemen om drinkwater te hergebruiken; en tuinen minder drinkwater geven*. In studie 1 adviseert ongeveer **40%** van de deelnemers deze twee maatregelen aanmoedigend te nemen. In studie 2 adviseert ongeveer **45%** van de deelnemers ze aanmoedigend te nemen.
- **Zoals het nu is:** Er zijn drie maatregelen die zowel studie 1 als studie 2 deelnemers het meest adviseren te houden zoals het nu is. Het gaat om de maatregelen: *meer drinkwaterbegrenzers; meer drinkwaterlabels; en drinkwater duurder maken*. In studie 1 adviseert ongeveer **50%** van de deelnemers deze drie maatregelen te houden zoals het nu is. In studie 2 adviseert ongeveer **65%** van de deelnemers deze maatregelen te houden zoals het nu is.

Kleine verschillen tussen studie 1 en studie 2 in hoe deelnemers de maatregelen adviseren te nemen

Het grootste verschil in hoe deelnemers maatregelen adviseren te nemen tussen studie 1 en studie 2 is dat deelnemers in studie 1 vaker adviseren voor verplichtende maatregelen. Daarnaast adviseren ze minder vaak om de huidige maatregelen te behouden dan deelnemers aan studie 2. Het percentage deelnemers dat adviseert om een maatregel aanmoedigend te nemen is ongeveer gelijk tussen de twee studies.

Dit verschil in hoeveel deelnemers een maatregel verplichtend adviseert te nemen, of houden zoals het nu is, is te verklaren door het besparingsdoel waar deelnemers aan studie 1 aan moesten voldoen. Maar ook zonder dit besparingsdoel, bij studie 2, adviseert **61%** van de deelnemers voldoende maatregelen te nemen om aan het besparingsdoel te voldoen.

3.2.1 Resultaten keuzetaak studie 1

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van hoe deelnemers aan studie 1 de keuzetaak hebben ingevuld. De studie 1 deelnemers waren verplicht ongeveer een derde van de maatregelen te nemen om voldoende drinkwater te besparen. Ook werden deze deelnemers beperkt in hoeveel maatregelen ze konden nemen door het metertje “Inspanning overheid”. Deelnemers konden ongeveer twee derde van alle maatregelen nemen.

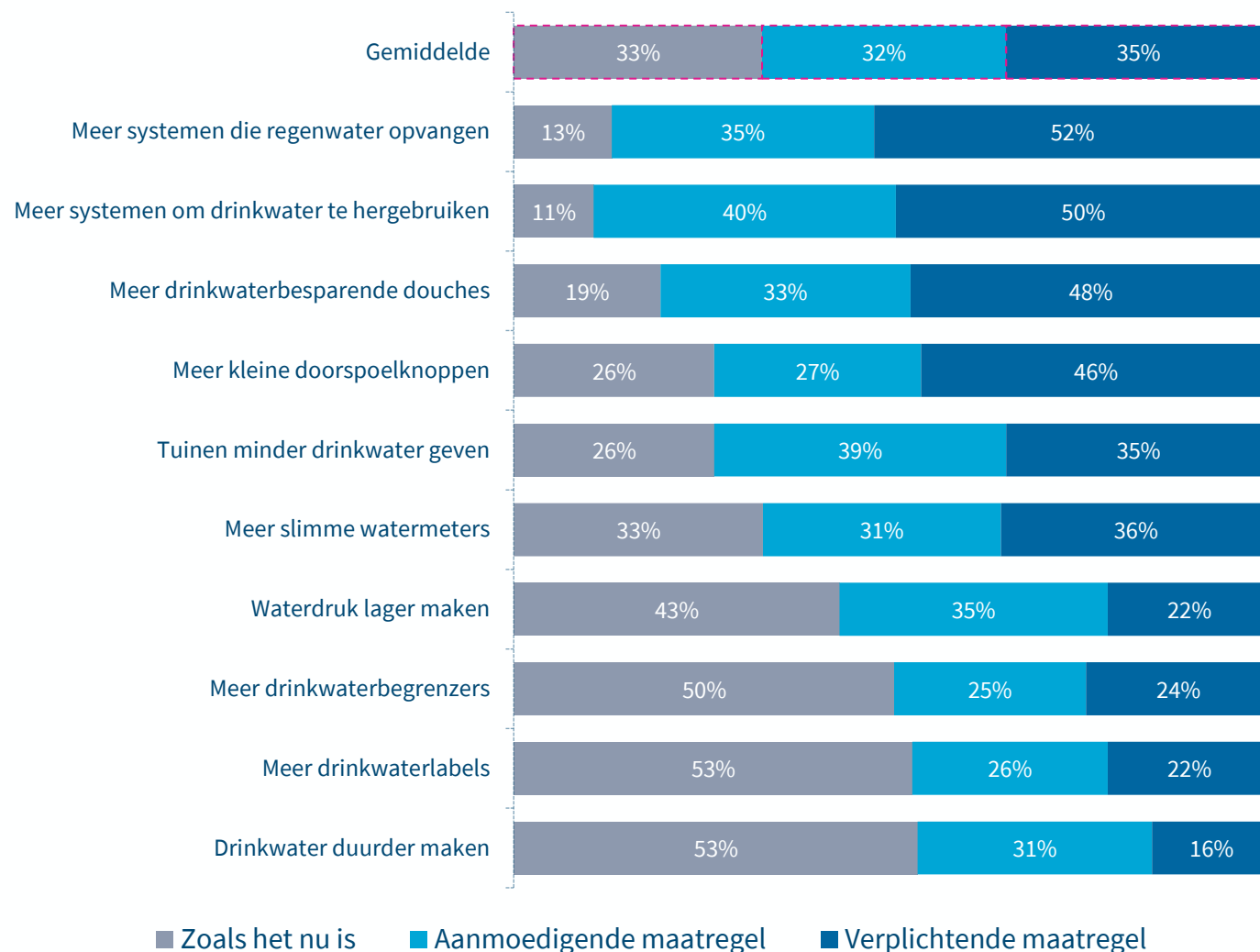
In dit hoofdstuk worden ook een aantal analyses laten zien van hoe verschillende sociaal-demografische groepen deelnemers de keuzetaak hebben ingevuld. We laten alleen de resultaten zien van een aantal sociaal-demografische groepen, namelijk: financiële situatie, zorgen over drinkwater en provincie waar deelnemers wonen. Andere uitsplitsingen, zoals naar gender, leeftijd, opleidingstype en woonsituatie, waren niet of weinig significant. Deze zijn opgenomen in de [bijlagen](#).

Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op gender, leeftijd en opleidingstype.

Keuzetaak studie 1: Zorgen voor voldoende drinkwater voor iedereen. Welke maatregelen vind jij daarbij belangrijk?

Studie 1

Toelichting

De grafiek laat het percentage studie 1 deelnemers zien dat het schuifje op de verschillende punten heeft gezet. Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op gender, leeftijd en opleidingstype.

Verplichtend: Gemiddeld geldt voor elke maatregel dat **35%** van de deelnemers deze verplichtend adviseert te nemen. Voor een aantal maatregelen is dit hoger, zoals:

- Meer systemen die drinkwater opvangen (**52%**)
- Meer systemen om drinkwater te hergebruiken (**50%**)
- Meer drinkwaterbesparende douches (**48%**)
- Meer kleine doorspoelknoppen (**46%**)

Aanmoedigend: Gemiddeld geldt voor elke maatregel dat **32%** van de deelnemers deze aanmoedigend adviseert te nemen. Voor een aantal maatregelen ligt dit percentage hoger. Waaronder:

- Meer systemen om drinkwater te hergebruiken (**40%**)
- Tuinen minder drinkwater geven (**39%**)

Zoals het nu is: Gemiddeld geldt voor elke maatregel dat **33%** van de deelnemers het adviseert te houden zoals het nu is. Voor een aantal maatregelen ligt dit percentage hoger. Waaronder:

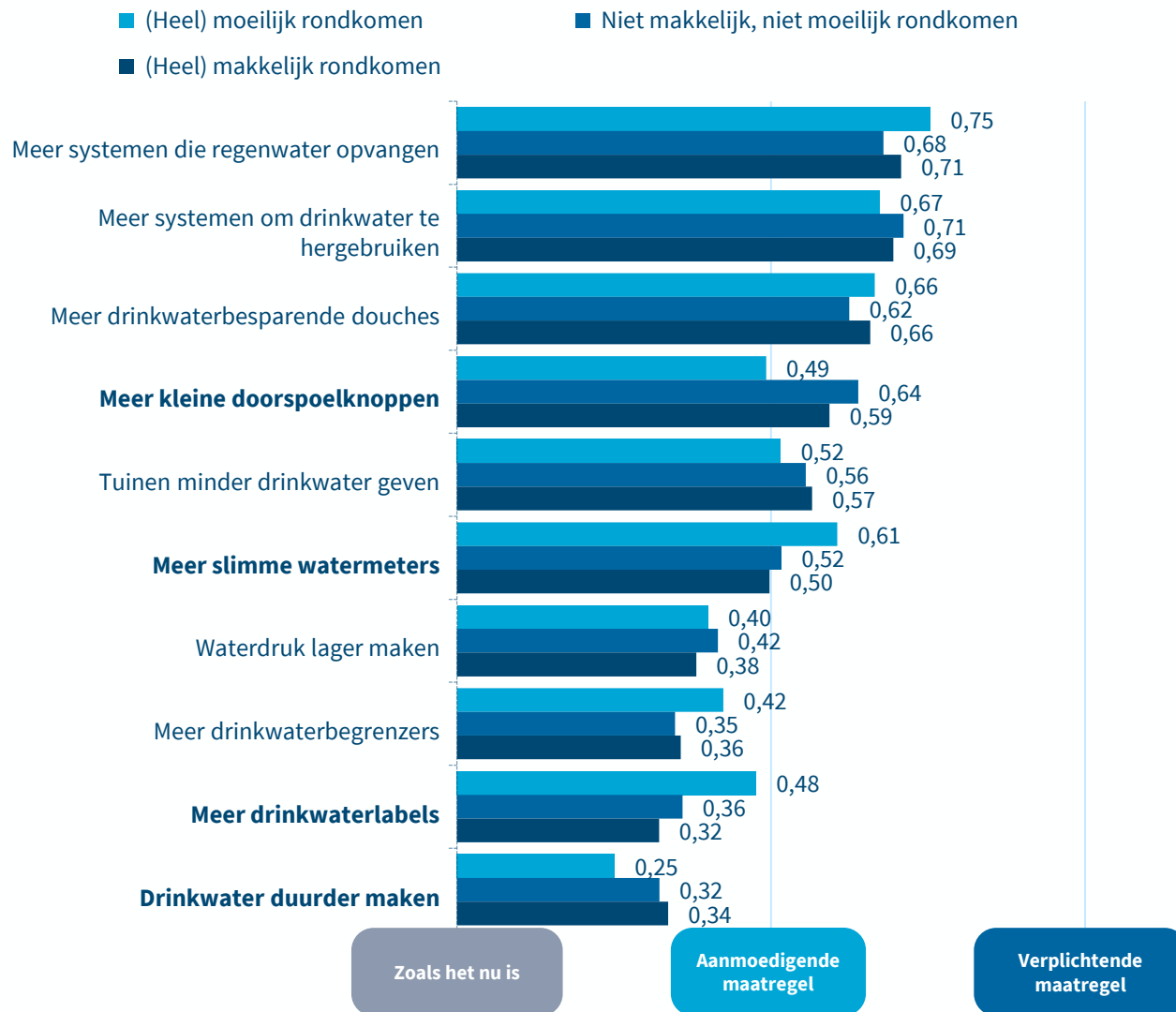
- Drinkwater duurder maken (**53%**)
- Meer drinkwaterlabels (**55%**)
- Meer drinkwaterbegrenzers (**50%**)

Keuzetaak studie 1: naar financiële situatie

Studie 1

Toelichting

De grafiek laat zien hoe de gemiddelde studie 1 deelnemer de verschillende maatregelen adviseert te nemen. Verdeeld naar drie financiële situaties.

Er is getoetst of deelnemers met verschillende financiële situaties de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijkt een statistisch significant verschil ($p < 0,05$) voor vier maatregelen. Deze zijn dikgedrukt in de grafiek. Ondanks deze verschillen tussen deelnemers met verschillende financiële situaties, zien we dat de prioritering van de 10 mogelijke maatregelen nagenoeg hetzelfde is. Namelijk, de maatregelen die deelnemers het meest adviseren te verplichten, hebben betrekking op het laten installeren van grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen.

Hoe deelnemers de maatregelen adviseren te nemen, verschilt significant tussen financiële situatie voor de volgende maatregelen:

- Deelnemers die maandelijks (heel) moeilijk rondkomen adviseren de vaker volgende maatregelen aanmoedigend of verplichtend te nemen:
 - *Meer slimme watermeters*
 - *Meer drinkwaterlabels*
- Deelnemers die maandelijks (heel) makkelijk rondkomen adviseren vaker de volgende maatregelen aanmoedigend te nemen:
 - *Meer kleine doorspoelknoppen*
 - *Drinkwater duurder maken*

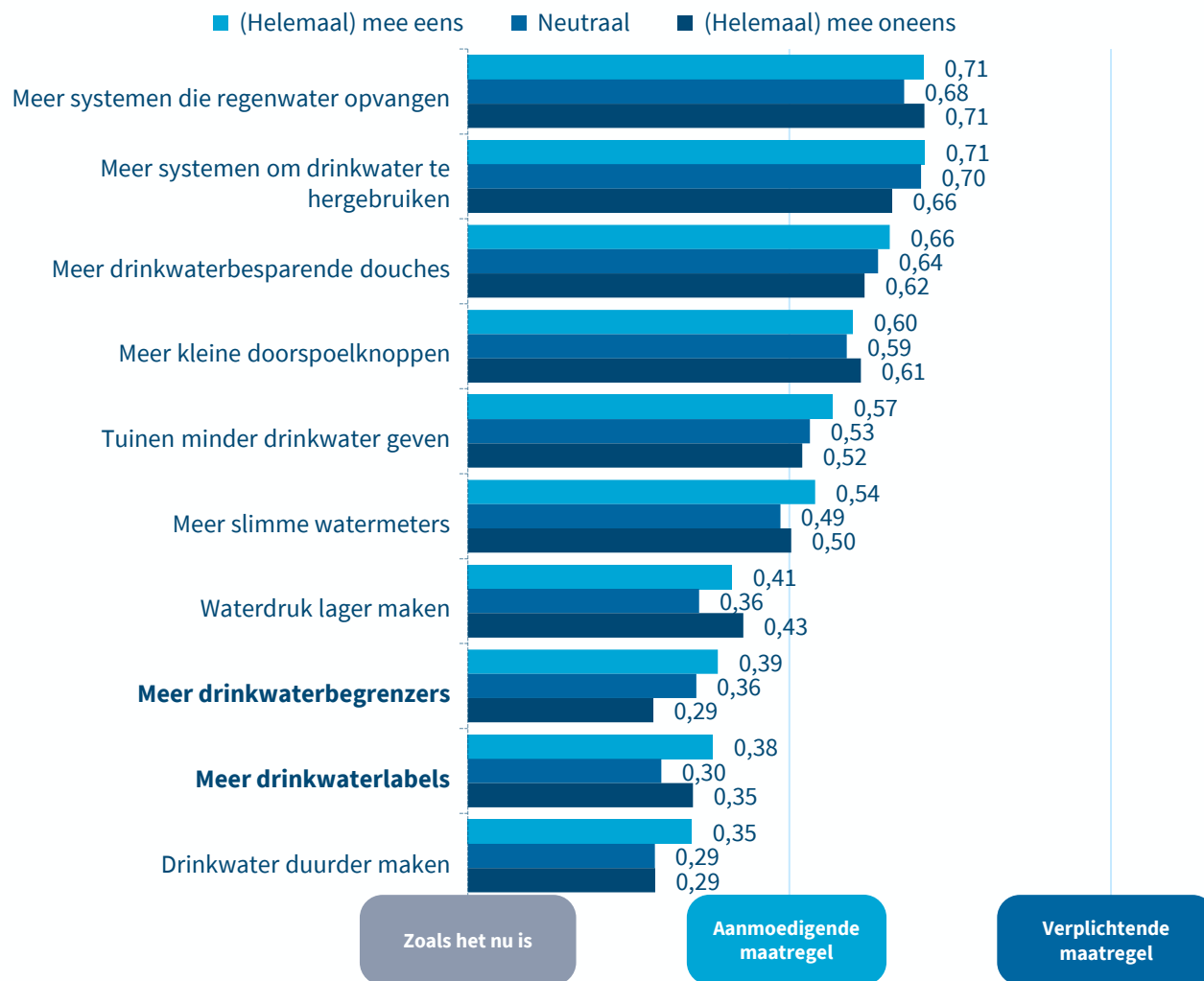

Keuzetaak studie 1: naar zorgen over drinkwater

Studie 1

Ik maak me zorgen of er in de toekomst wel genoeg drinkwater zal zijn.

Toelichting

Er is getoetst of deelnemers met verschillende zorgen over drinkwater in de toekomst, de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijkt een statistisch significant verschil ($p < 0,05$) voor twee maatregelen. Deze zijn dikgedrukt in de grafiek. Ondanks deze twee verschillen tussen deelnemers met verschillende zorgen over drinkwater, zien we dat de prioritering van de 10 mogelijke maatregelen nagenoeg hetzelfde is (net zoals bij de verschillen in financiële situatie).

Hoe deelnemers de maatregelen adviseren te nemen, verschilt significant tussen deelnemers met verschillende zorgen over drinkwater voor de volgende maatregelen:

- Deelnemers die zich zorgen maken over de beschikbaarheid van drinkwater adviseren de volgende maatregelen aanmoedigend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - Meer drinkwaterbegrenzers*
- Deelnemers die zich veel of weinig zorgen maken over de beschikbaarheid van drinkwater adviseren de volgende maatregelen aanmoedigend te nemen, vaker dan deelnemers die aangeven neutraal te zijn in hun zorgen:
 - Meer drinkwaterlabels*

Studie 1: Prioriteitsverdeling op de drie belangrijkste maatregelen, naar provincie

Studie 1

Meer systemen om regenwater op te vangen

Meer systemen om drinkwater te hergebruiken

Meer drinkwaterbesparende douches

Toelichting

De kaarten laten voor drie maatregelen per provincie zien hoe de gemiddelde deelnemer aan studie 1 ze adviseert te nemen. Het gaat om de drie maatregelen die studie 1 gemiddeld het meest verplichtend adviseren te nemen:

- Gemiddeld adviseren deelnemers uit alle provincies de maatregel *meer systemen om regenwater op te vangen* verplichtend te nemen.
- Gemiddeld adviseren deelnemers uit alle provincies behalve Flevoland de maatregel *meer systemen om drinkwater te hergebruiken* verplichtend te nemen. Deelnemers uit Flevoland adviseren deze maatregel aanmoedigend te nemen.
- Gemiddeld adviseren deelnemers uit Flevoland, Utrecht, Gelderland en Limburg de maatregel *meer drinkwaterbesparende douches* verplichtend te nemen. Deelnemers uit de andere provincies adviseren deze maatregel aanmoedigend te nemen.

Zoals het nu is

Aanmoedigende maatregel

Verplichtende maatregel

3.2.2. Resultaten keuzetaak studie 2

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van hoe deelnemers aan studie 2 de keuzetaak hebben ingevuld. De studie 2 deelnemers hadden geen verplichting om maatregelen te nemen om voldoende drinkwater te besparen. Wel werden deze deelnemers beperkt in hoeveel maatregelen ze konden nemen door het metertje “Inspanning overheid”. Deelnemers konden ongeveer twee derde van alle maatregelen nemen.

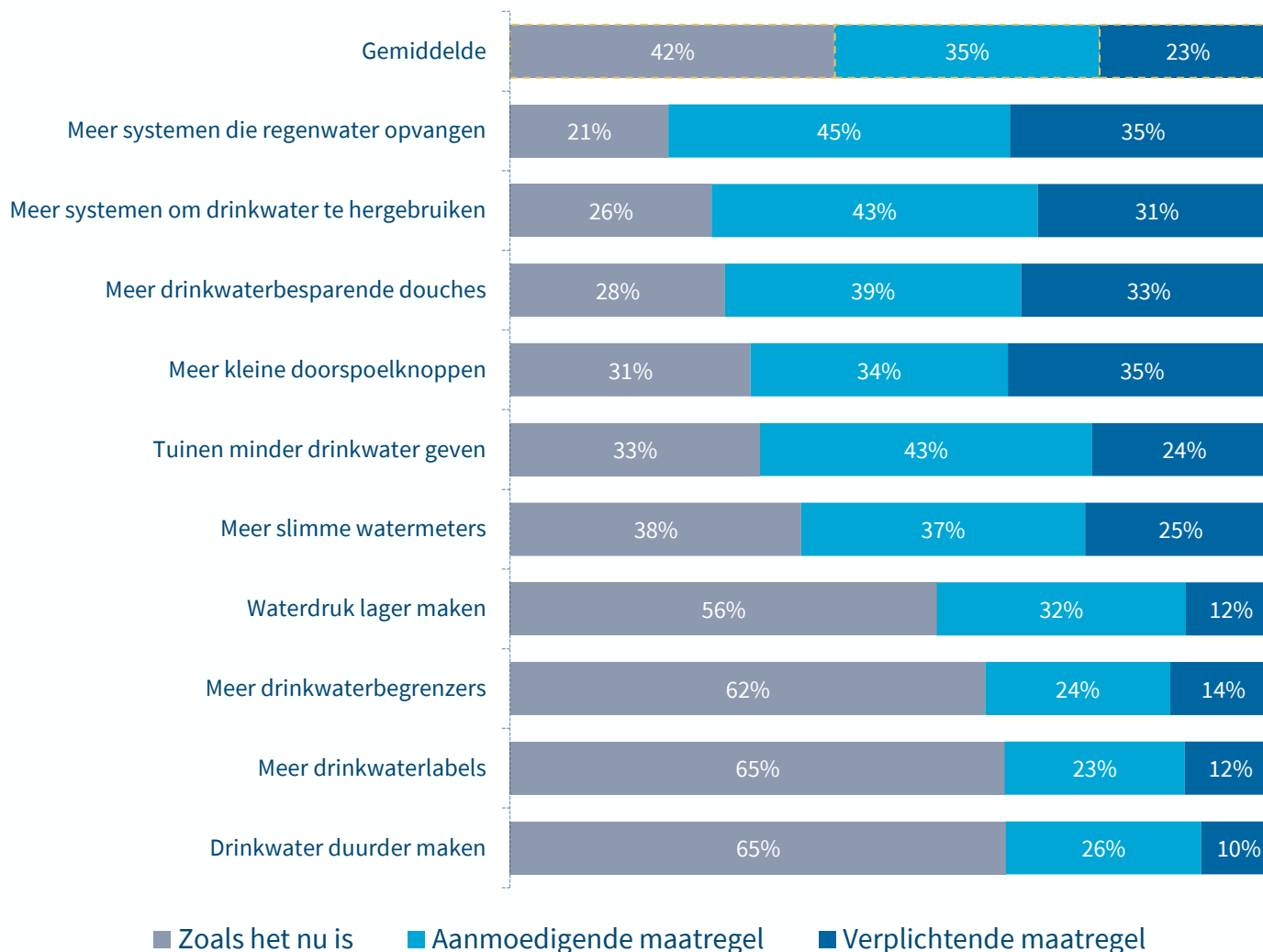
In dit hoofdstuk worden ook een aantal analyses laten zien van hoe verschillende sociaal-demografische groepen deelnemers de keuzetaak hebben ingevuld. We laten alleen de resultaten zien van een aantal sociaal-demografische groepen, namelijk: financiële situatie, zorgen over drinkwater en provincie waar deelnemers wonen. Andere uitsplitsingen, zoals naar gender, opleidingsniveau en woonsituatie, waren niet of weinig significant. Deze zijn opgenomen in de [bijlagen](#).

Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op gender, leeftijd en opleidingstype.

Keuzetaak studie 2: Zorgen voor voldoende drinkwater voor iedereen. Welke maatregelen vind jij daarbij belangrijk?

Studie 2

Toelichting

De grafiek laat het percentage studie 2 deelnemers zien dat het schuifje op de verschillende punten heeft gezet. Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op gender, leeftijd en opleidingstype.

Verplichtend: Gemiddeld geldt voor elke maatregel dat **23%** van de deelnemers deze verplichtend adviseert te nemen. Voor een aantal maatregelen is dit hoger, zoals:

- Meer systemen die drinkwater opvangen (**35%**)
- Meer kleine doorspoelknoppen (**35%**)
- Meer drinkwaterbesparende douches (**33%**)
- Meer systemen om drinkwater te hergebruiken (**31%**)

Aanmoedigend: Gemiddeld geldt voor elke maatregel dat **35%** van de deelnemers hem aanmoedigend adviseert te nemen.

Voor een aantal maatregelen is dit hoger, zoals:

- Meer systemen die regenwater opvangen (**45%**)
- Meer systemen om drinkwater te hergebruiken (**43%**)
- Tuinen minder drinkwater geven (**43%**)

Zoals het nu is: Gemiddeld geldt voor elke maatregel dat **42%** van de deelnemers het adviseert te houden zoals het nu is. Voor een aantal maatregelen is dit hoger, zoals:

- Drinkwater duurder maken (**65%**)
- Meer drinkwaterlabels (**65%**)
- Meer drinkwaterbegrenzers (**62%**)

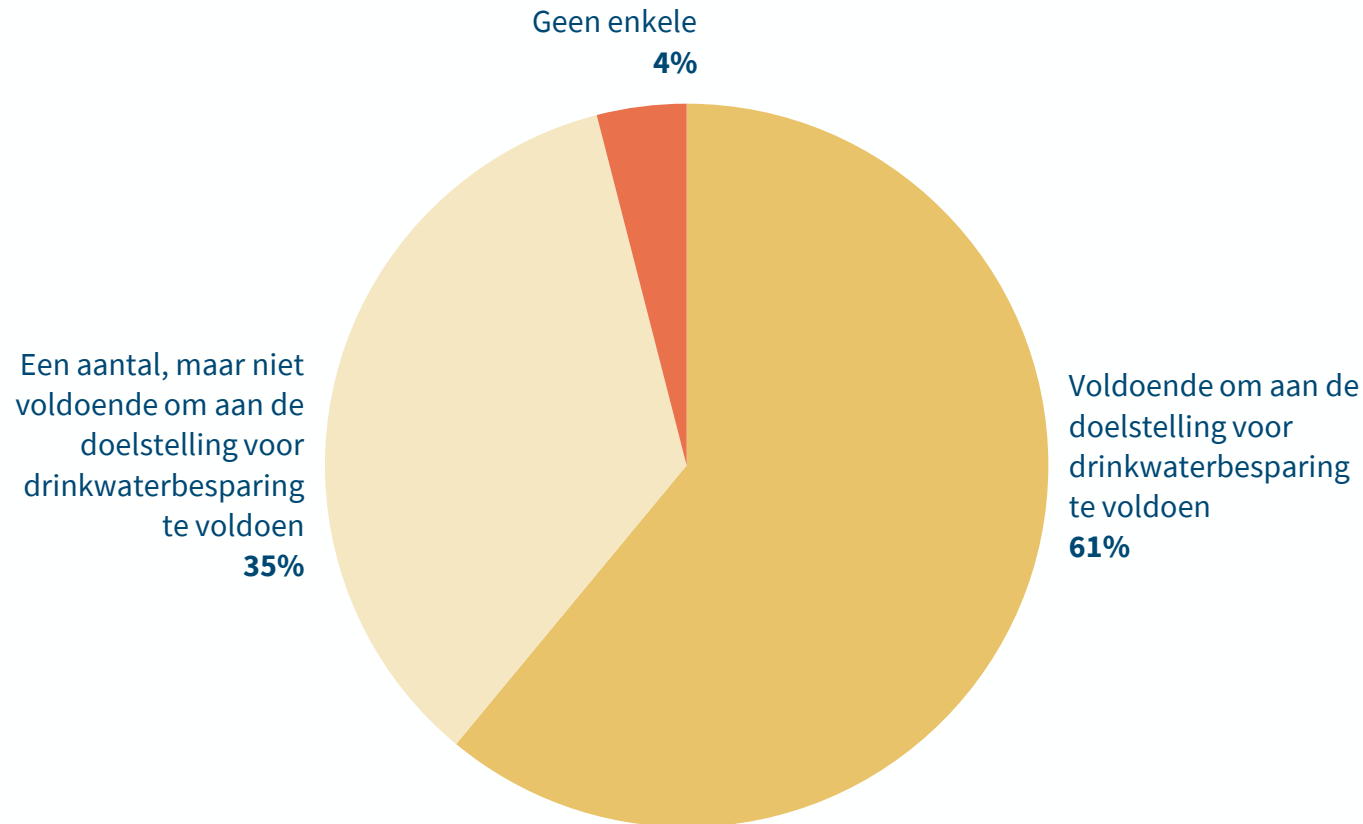

Keuzetaak studie 2: Zorgen voor voldoende drinkwater voor iedereen. Welke maatregelen vind jij daarbij belangrijk?

Studie 2

Hoeveel maatregelen adviseren deelnemers te nemen?

Toelichting

De grafiek hiernaast laat het percentage deelnemers aan studie 2 zien dat (1) voldoende maatregelen neemt om aan de doelstelling voor drinkwaterbesparing te voldoen, (2) een aantal maatregelen neemt, maar niet voldoende om aan de doelstelling te voldoen, en (3) die geen enkele maatregel neemt.

De belangrijkste resultaten die we hier zien:

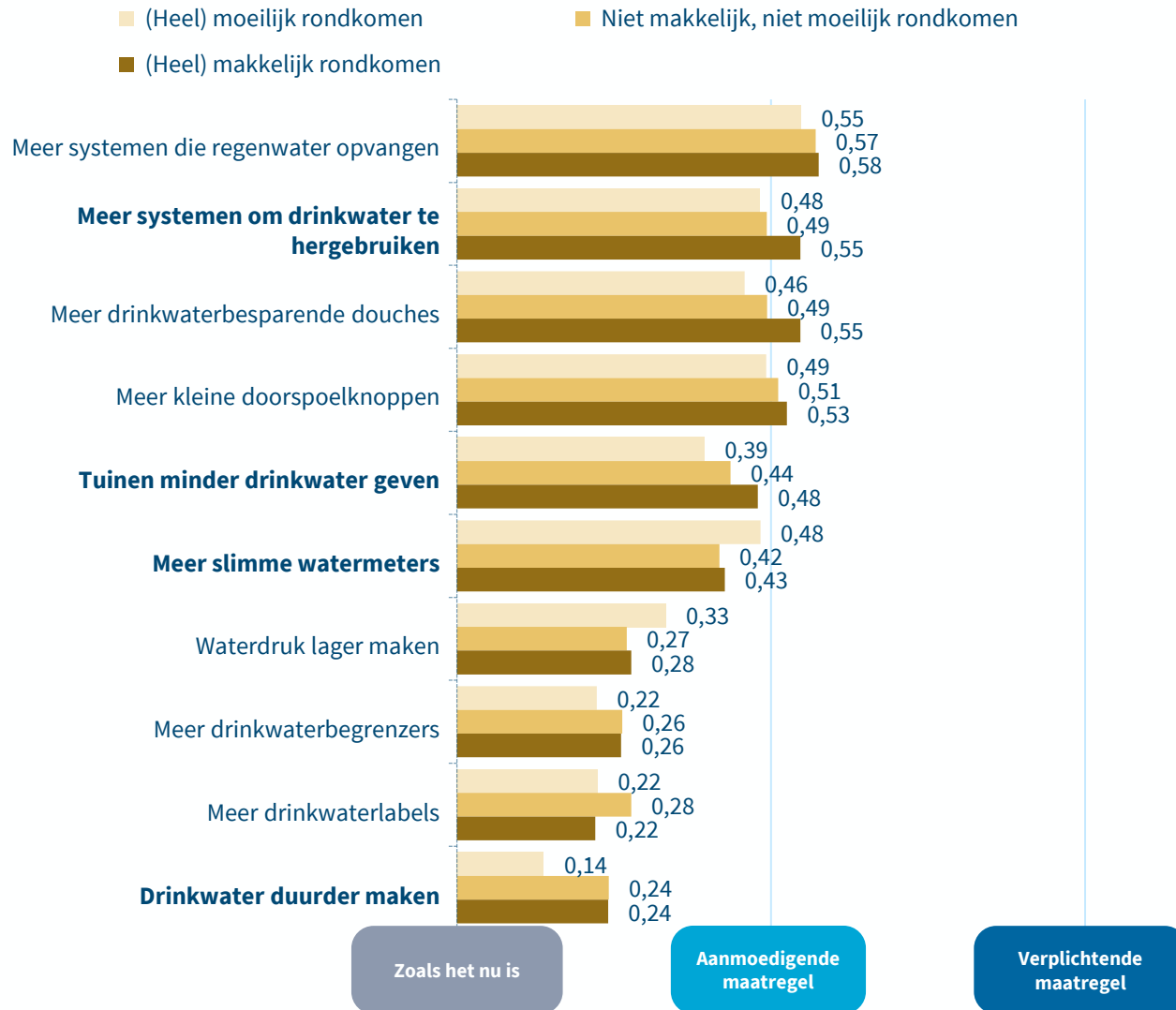
- De studie 2 deelnemers hadden geen verplichting om maatregelen te nemen om voldoende drinkwater te besparen.
- Toch adviseert **61%** van de deelnemers voldoende maatregelen te nemen om aan de doelstelling voor drinkwaterbesparing te voldoen.
- **35%** van de deelnemers adviseert een aantal maatregelen te nemen, maar niet voldoende om aan de doelstelling voor drinkwaterbesparing te voldoen.
- En **4%** van de deelnemers adviseert geen enkele maatregel te nemen.

Keuzetaak studie 2: naar financiële situatie

Studie 2

Toelichting

De grafiek laat zien hoe de gemiddelde studie 2 deelnemer de verschillende maatregelen adviseert te nemen, verdeeld naar drie financiële situaties.

Er is getoetst of deelnemers met verschillende financiële situaties de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijkt een statistisch significant verschil ($p < 0,05$) voor vier maatregelen. Deze zijn dikgedrukt in de grafiek. Ondanks deze verschillen tussen deelnemers met verschillende financiële situaties, zien we dat de prioritering van de 10 mogelijke maatregelen nagenoeg hetzelfde is (gelijk aan wat we bij studie 1 zagen).

Hoe deelnemers de maatregelen adviseren te nemen, verschilt significant tussen deelnemers met verschillende financiële situaties voor de volgende maatregelen:

- Deelnemers die (heel) makkelijk rondkomen adviseren de volgende maatregelen aanmoedigend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - Meer systemen om drinkwater te hergebruiken*
 - Tuinen minder drinkwater geven*
 - Drinkwater duurder maken*
- Deelnemers die maandelijks (heel) moeilijk rondkomen adviseren de volgende maatregel aanmoedigend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - Meer slimme watermeters*

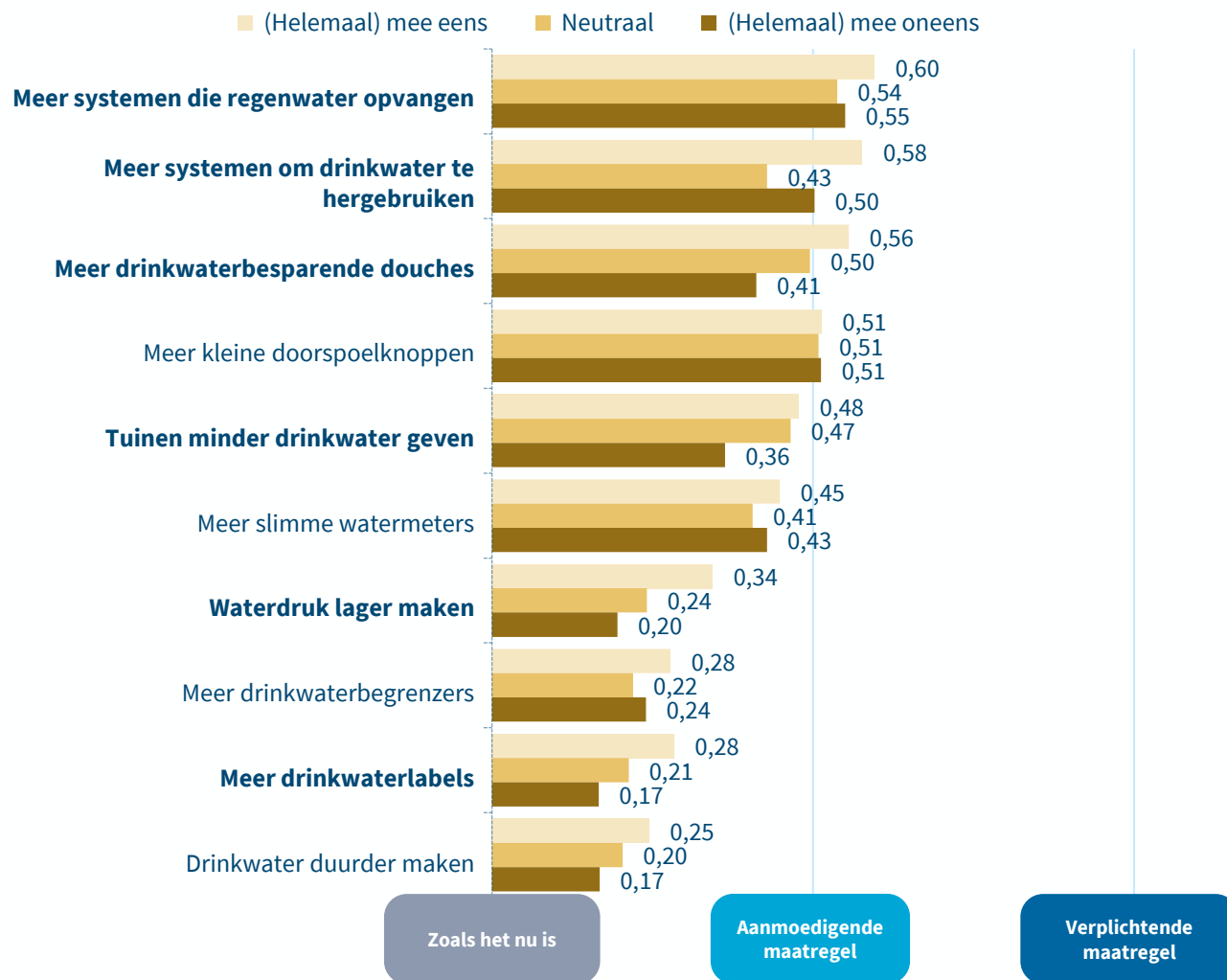

Keuzetaak studie 2: naar zorgen over drinkwater

Studie 2

Ik maak me zorgen of er in de toekomst wel genoeg drinkwater zal zijn.

Toelichting

Ook bij studie 2 is getoetst of deelnemers met verschillende zorgen over drinkwater in de toekomst de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijkt een statistisch significant verschil ($p < 0,05$) voor zes maatregelen. Deze zijn dikgedrukt in de grafiek. Ondanks deze twee verschillen tussen deelnemers met verschillende zorgen over drinkwater, zien we dat de prioritering van de 10 mogelijke maatregelen nagenoeg hetzelfde is (zoals ook bij studie 1).

Hoe deelnemers de maatregelen adviseren te nemen, verschilt significant tussen deelnemers met verschillende zorgen over drinkwater voor de volgende maatregelen:

- Deelnemers die zich zorgen maken adviseren vaker de volgende maatregelen verplichtend te nemen:
 - **Meer systemen die regenwater opvangen**
 - **Meer systemen om drinkwater te hergebruiken**
 - **Meer drinkwaterbesparende douches**
- Deelnemers die zich zorgen maken adviseren vaker de volgende maatregelen aanmoedigend te nemen:
 - **Tuinen minder drinkwater geven**
 - **Waterdruk lager maken**
 - **Meer drinkwaterlabels**

Studie 1: Prioriteitsverdeling op de drie belangrijkste maatregelen, naar provincie

Studie 2

Meer systemen om regenwater op te vangen

Meer systemen om drinkwater te hergebruiken

Meer kleine doorspoelknoppen

Toelichting

De kaarten laten voor drie maatregelen per provincie zien hoe de gemiddelde deelnemer aan studie 2 ze adviseert te nemen. Het gaat om de drie maatregelen die studie 2 gemiddeld het meest verplichtend adviseren te nemen:

- Gemiddeld adviseren alleen deelnemers uit Friesland en Overijssel de maatregel *meer systemen om regenwater op te vangen* verplichtend te nemen. Deelnemers uit de andere provincies adviseren deze maatregel aanmoedigend te nemen.
- Gemiddeld adviseren alleen deelnemers uit Friesland de maatregel *meer systemen om drinkwater te hergebruiken* verplichtend te nemen. Deelnemers uit de andere provincies adviseren dit aanmoedigend te doen.
- Gemiddeld adviseren alleen deelnemers uit Groningen de maatregel *meer drinkwaterbesparende douches* verplichtend te nemen. Deelnemers uit de andere provincies adviseren deze maatregel aanmoedigend te nemen.

Zoals het nu is

Aanmoedigende maatregel

Verplichtende maatregel

3.3. Resultaten LKCA

Er zijn twee LKCA's uitgevoerd: één voor studie 1 en één voor studie 2. Beide resultaten zijn representatief voor Nederland.

De latente klasse clusteranalyse (LKCA) is een analysemethode, waarbij het statistische model op zoek gaat naar groepen deelnemers (ook wel clusters) die grotendeels dezelfde adviezen geven. Met deze methode onderscheiden we verschillende groepen deelnemers, die verschillende maatregelen adviseren te nemen om drinkwater te besparen. De methode kijkt ook of er statistisch significante kenmerken in deze clusters te ontwaren zijn. Bij beide LKCA's zijn ook stellingen over drinkwater meegenomen. Demografische kenmerken (gender, leeftijd, opleidingstype, financiële situatie en deel van het land waar deelnemers uit komen) zijn ook meegenomen in de analyses, maar hebben geen invloed op de indeling van de clusters.

Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op gender, leeftijd en opleidingstype.

Terugkerende thema's bij de twee LKCA's

Studie 1

Studie 2

Als we de twee LKCA's met elkaar vergelijken, zien we twee keer ongeveer dezelfde groepen, die met elkaar overeenkomen wat betreft het advies dat ze geven in de keuzetaak en zorgen die ze zich maken over drinkwater. Wat betreft sociaal-demografische kenmerken zien we weinig sprekende overeenkomsten tussen de clusters in studie 1 en 2. Deze zijn daarom hier buiten beschouwing gelaten. Een vergelijking tussen de twee LKCA's:

1. Het cluster dat het meest lijkt op het gemiddelde van die studie

In studies 1 en 2 is dit beide cluster 1. Bij studie 1 adviseert dit cluster voornamelijk aanmoedigende maatregelen. En ook drie verplichtende. Deze deelnemers maken zich minder zorgen over drinkwater dan de andere clusters uit studie 1. In studie 2 adviseert dit cluster vier aanmoedigende maatregelen en adviseert voor de rest maatregelen te houden zoals ze nu zijn. Ook dit cluster bestaat meer deelnemers die zich geen zorgen maken over drinkwaterbesparing dan de andere clusters uit studie 2.

Cluster 1 uit studie 1 en cluster 1 uit studie 2 adviseren allebei om de volgende maatregelen aanmoedigend te nemen: *meer drinkwaterbesparende douches; meer kleine doorspoelknoppen; meer drinkwaterbegrenzers; en drinkwater duurder maken.*

2. Het cluster dat vooral aanmoedigende maatregelen wil nemen, maar ook een paar verplichtend

In studies 1 en 2 is dit cluster 2. Bij studie 1 adviseert dit cluster drie verplichtende maatregelen, vijf aanmoedigende maatregelen en twee maatregelen zoals ze nu zijn. Dit cluster bevat iets meer deelnemers die zich geen zorgen maken over drinkwater dan andere clusters uit studie 1. In studie 2 adviseert dit cluster de helft van de maatregelen te houden zoals ze nu zijn, en adviseert de andere helft verplichtend of aanmoedigend te nemen. Dit cluster bevat iets meer deelnemers die neutraal zijn, of zich geen zorgen maken over drinkwater dan de andere clusters uit studie 2.

Cluster 2 uit studie 1 en cluster 2 uit studie 2 adviseren allebei om de volgende maatregelen aanmoedigend te nemen: *meer systemen om drinkwater te hergebruiken en meer drinkwaterlabels.* Cluster 2 uit studie 1 en cluster 2 uit studie 2 adviseren allebei om de volgende maatregelen verplichtend te nemen: *meer drinkwaterbesparende douches; meer kleine doorspoelknoppen.*

3. Het cluster dat vooral maatregelen wil houden zoals ze nu zijn

In studie 1 is dit cluster 3. Dit cluster adviseert vooral maatregelen te houden zoals ze nu zijn, maar ziet twee maatregelen graag verplicht en twee aanmoedigend. In dit cluster zitten relatief meer deelnemers die neutraal zijn over zorgen over drinkwater, dan in andere clusters uit studie 1. In studie 2 is dit cluster 4. Dit cluster adviseert alle maatregelen te houden zoals ze nu zijn. In dit cluster zitten relatief tot de andere clusters uit studie 2 meer deelnemers die neutraal zijn over zorgen over drinkwater.

4. Het cluster dat alle maatregelen verplichtend wil nemen

In studie 1 is dit cluster 4. Dit cluster adviseert alle maatregelen verplicht te nemen. Deelnemers in dit maken zich relatief meer zorgen over toegang tot drinkwater dan andere clusters uit studie 1. In studie 2 is dit cluster 3. Dit cluster adviseert alle maatregelen verplicht te nemen. Deelnemers in dit cluster maken zich meer zorgen over toegang tot drinkwater dan andere clusters uit studie 1.

3.3.1. Resultaten LKCA keuzetaak studie 1

Dit hoofdstuk laat de resultaten zien voor studie 1.

LKCA studie 1: Vier verschillende clusters, op basis van het adviseren te nemen van de maatregelen

Studie 1

		1	2	3	4
Grootte van het cluster		40%	36%	13%	11%
Meer systemen die regenwater opvangen	0,70	0,52	0,78	0,81	0,98
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,70	0,70	0,55	0,90	0,96
Meer drinkwaterbesparende douches	0,65	0,51	0,79	0,38	0,98
Meer kleine doorspoelknoppen	0,60	0,40	0,80	0,29	0,99
Tuinen minder drinkwater geven	0,56	0,49	0,62	0,26	0,94
Meer slimme watermeters	0,52	0,41	0,56	0,36	1,00
Waterdruk lager maken	0,40	0,44	0,35	0,01	0,86
Meer drinkwaterbegrenzers	0,36	0,38	0,25	0,10	0,98
Meer drinkwaterlabels	0,36	0,25	0,37	0,14	0,98
Drinkwater duurder maken	0,32	0,34	0,28	0,06	0,71

Toelichting

De tabel hiernaast laat vier clusters deelnemers zien, als resultaat van de LKCA voor studie 1. Deze uitkomsten kunnen vergeleken worden met de gemiddelde uitkomsten voor studie 1.

De LKCA heeft de respondenten in vier clusters gedeeld. Op de volgende pagina's staat per cluster uitgeschreven welke keuzes zij maken en welke sociaal-demografische kenmerken (relatief) vaak voorkomen.

De uitkomsten, hoog-over:

- **Cluster 1 (40% van de deelnemers):** Dit cluster lijkt het sterkst op de gemiddelde deelnemer aan studie 1. Dit cluster adviseert de meeste maatregelen aanmoedigend te nemen.
- **Cluster 2 (36% van de deelnemers):** Dit cluster adviseert een aantal maatregelen aanmoedigend te nemen, en een aantal verplichtend.
- **Cluster 3 (13% van de deelnemers):** Dit cluster adviseert de meeste maatregelen te houden zoals ze nu zijn, maar adviseert wel een paar maatregelen verplichtend of aanmoedigend te nemen.
- **Cluster 4 (11% van de deelnemers):** Dit cluster adviseert alle maatregelen verplichtend te nemen.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Cluster 1: 40% van de deelnemers

Studie 1

Meer systemen die regenwater opvangen	0,52
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,70
Meer drinkwaterbesparende douches	0,51
Meer kleine doorspoelknoppen	0,40
Tuinen minder drinkwater geven	0,49
Meer slimme watermeters	0,41
Waterdruk lager maken	0,44
Meer drinkwaterbegrenzers	0,38
Meer drinkwaterlabels	0,25
Drinkwater duurder maken	0,34

Toelichting

Keuzes

Dit cluster adviseert de meeste maatregelen aanmoedigend te nemen. Eén maatregel adviseren deze deelnemers verplichtend te nemen: *meer systemen om drinkwater te hergebruiken*. En één maatregel adviseren deze deelnemers te houden zoals het nu is: *meer drinkwaterlabels*. In deze keuzes lijkt dit cluster van de vier clusters het meeste op het gemiddelde van studie 1.

Kenmerken

- **Zorgen over drinkwater:** Deelnemers in dit cluster zijn neutraler en maken zich minder zorgen over drinkwater dan deelnemers uit andere clusters.
- **Gender:** Dit cluster bevat, net als cluster 2, wat meer mannen dan de andere clusters.
- **Leeftijd:** Dit cluster bevat, meer dan andere clusters, vooral deelnemers jonger dan 34.
- **Opleidingsniveau:** In dit cluster zitten meer deelnemers met een toegepaste- of theoretische opleiding dan in andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 3.
- **Financiële situatie:** Dit cluster kan iedere maand “niet makkelijk, niet moeilijk” rondkomen, meer dan andere clusters.
- **Woonsituatie:** In dit cluster zitten meer deelnemers die in een koopwoning wonen dan andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 2.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Cluster 2: 36% van de deelnemers

Studie 1

Meer systemen die regenwater opvangen	0,78
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,55
Meer drinkwaterbesparende douches	0,79
Meer kleine doorspoelknoppen	0,80
Tuinen minder drinkwater geven	0,62
Meer slimme watermeters	0,56
Waterdruk lager maken	0,35
Meer drinkwaterbegrenzers	0,25
Meer drinkwaterlabels	0,37
Drinkwater duurder maken	0,28

Toelichting

Keuzes

Dit cluster is bereid wat meer maatregelen verplichtend te nemen dan cluster één. Namelijk drie: *meer systemen die regenwater opvangen*, *meer drinkwaterbesparende douches* en *meer kleine doorspoelknoppen*. Er zijn twee maatregelen die deze deelnemers adviseren te zoals het nu is: *meer drinkwaterbegrenzers* en *drinkwater duurder maken*.

Kenmerken

- **Zorgen over drinkwater:** Van alle clusters, maken deelnemers uit dit cluster zich het minste zorgen over drinkwater in de toekomst.
- **Gender:** Dit cluster bevat, net als cluster 1, wat meer mannen dan de andere clusters.
- **Leeftijd:** Dit cluster bevat, meer dan andere clusters, vooral deelnemers ouder dan 65.
- **Opleidingsniveau:** In dit cluster zitten meer deelnemers met een praktische- of toegepaste opleiding dan in andere clusters.
- **Financiële situatie:** Dit cluster kan iedere maand (heel) makkelijk rondkomen, meer dan de andere clusters.
- **Woonsituatie:** In dit cluster zitten meer deelnemers die in een koopwoning wonen dan andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 1.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Cluster 3: 13% van de deelnemers

Studie 1

Meer systemen die regenwater opvangen	0,81
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,90
Meer drinkwaterbesparende douches	0,38
Meer kleine doorspoelknoppen	0,29
Tuinen minder drinkwater geven	0,26
Meer slimme watermeters	0,36
Waterdruk lager maken	0,01
Meer drinkwaterbegrenzers	0,10
Meer drinkwaterlabels	0,14
Drinkwater duurder maken	0,06

Toelichting

Keuzes

Dit cluster adviseert de meeste maatregelen te houden zoals ze nu zijn. Twee maatregelen adviseren ze verplichtend te nemen: *meer systemen die regenwater opvangen* en *meer systemen om drinkwater te hergebruiken*. En twee maatregelen adviseren ze aanmoedigend te nemen: *meer drinkwaterbesparende douches* en *meer slimme watermeters*.

Kenmerken

- **Zorgen over drinkwater:** Deelnemers in dit cluster zijn maken wat zich meer zorgen over drinkwater dan deelnemers uit andere clusters.
- **Gender:** Dit cluster bevat, net als cluster 4, meer vrouwen dan andere clusters.
- **Leeftijd:** Wat betreft leeftijd bevat dit cluster een bredere groep deelnemers: meer dan de andere clusters vooral deelnemers jonger dan 34 en deelnemers van tussen de 35 en 65.
- **Opleidingsniveau:** In dit cluster zitten meer deelnemers met een toegepaste- of theoretische opleiding dan andere clusters. Dit is vergelijkbaar met cluster 1.
- **Financiële situatie:** Dit cluster is meer verdeeld wat betreft financiële situatie dan de andere clusters. Meer deelnemers kunnen (heel) makkelijk rondkomen dan in andere clusters, en meer deelnemers kunnen (heel) moeilijk rondkomen dan in andere clusters.
- **Woonsituatie:** In dit cluster zitten meer deelnemers die in een particulier huurhuis wonen dan andere clusters.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Cluster 4: 11% van de deelnemers

Studie 1

Meer systemen die regenwater opvangen	0,98
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,96
Meer drinkwaterbesparende douches	0,98
Meer kleine doorspoelknoppen	0,99
Tuinen minder drinkwater geven	0,94
Meer slimme watermeters	1,00
Waterdruk lager maken	0,86
Meer drinkwaterbegrenzers	0,98
Meer drinkwaterlabels	0,98
Drinkwater duurder maken	0,71

Toelichting

Keuzes

Dit cluster adviseert alle maatregelen verplichtend te nemen.

Kenmerken

- **Zorgen over drinkwater:** Van alle clusters, maken deelnemers uit dit cluster zich het meeste zorgen over drinkwater in de toekomst.
- **Gender:** Dit cluster bevat, net als cluster 3, wat meer vrouwen dan de andere clusters.
- **Leeftijd:** Wat betreft leeftijd bevat dit cluster een bredere groep deelnemers: meer dan de andere clusters vooral deelnemers van tussen de 35 en 65, of ouder dan 65.
- **Opleidingsniveau:** In dit cluster zitten meer deelnemers met een praktische opleiding dan in andere clusters.
- **Financiële situatie:** Dit cluster bevat meer deelnemers dan de andere clusters die iedere maand (heel) moeilijk, of niet makkelijk, niet moeilijk, rond kunnen komen.
- **Woonsituatie:** In dit cluster zitten meer deelnemers die in een sociaal huurhuis wonen dan andere clusters.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

3.3.2. Resultaten LKCA keuzetaak studie 2

Dit hoofdstuk laat de resultaten zien voor studie 2.

LKCA studie 2: Vier verschillende clusters, op basis van het adviseren te nemen van de maatregelen

Studie 2

		1	2	3	4
Grootte van het cluster		47%	40%	7%	7%
Meer systemen die regenwater opvangen	0,57	0,18	0,23	0,80	0,01
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,52	0,32	0,59	0,88	0,04
Meer drinkwaterbesparende douches	0,51	0,40	0,66	0,94	0,01
Meer kleine doorspoelknoppen	0,51	0,51	0,66	1,00	0,02
Tuinen minder drinkwater geven	0,45	0,21	0,24	0,89	0,01
Meer slimme watermeters	0,43	0,17	0,25	0,92	0,00
Waterdruk lager maken	0,28	0,23	0,28	0,86	0,01
Meer drinkwaterbegrenzers	0,26	0,35	0,70	0,99	0,04
Meer drinkwaterlabels	0,24	0,31	0,54	1,00	0,02
Drinkwater duurder maken	0,23	0,46	0,58	0,99	0,03

Toelichting

De tabel hiernaast laat vier clusters deelnemers zien, als resultaat van de LKCA voor studie 2. Deze uitkomsten kunnen vergeleken worden met de gemiddelde uitkomsten voor studie 2. De LKCA heeft de respondenten in vier clusters gedeeld. Op de volgende pagina's staat per cluster uitgeschreven welke keuzes zij maken en wat welke sociaal-demografische kenmerken vaak voorkomen.

De uitkomsten, hoog-over:

- **Cluster 1 (47% van de deelnemers):** Dit cluster adviseert ongeveer de helft van de maatregelen te houden zoals ze nu zijn, en de andere helft aanmoedigend te nemen. Van de vier clusters, lijkt dit cluster het meeste op het gemiddelde.
- **Cluster 2 (40% van de deelnemers):** Dit cluster adviseert de Waterdruk meeste maatregelen te houden zoals ze nu zijn. Wel adviseert dit cluster een aantal maatregelen aanmoedigend te nemen, en een aantal maatregelen verplichtend.
- **Cluster 3 (7% van de deelnemers):** Dit cluster adviseert alle maatregelen verplichtend te nemen.
- **Cluster 4 (7% van de deelnemers):** Dit cluster alle maatregelen houden zoals ze nu zijn.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Cluster 1: 40% van de deelnemers

Studie 2

Meer systemen die regenwater opvangen	0,18
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,32
Meer drinkwaterbesparende douches	0,40
Meer kleine doorspoelknoppen	0,51
Tuinen minder drinkwater geven	0,21
Meer slimme watermeters	0,17
Waterdruk lager maken	0,23
Meer drinkwaterbegrenzers	0,35
Meer drinkwaterlabels	0,31
Drinkwater duurder maken	0,46

Toelichting

Keuzes

Dit cluster adviseert ongeveer de helft van de maatregelen te houden zoals ze nu zijn, en adviseert de andere helft aanmoedigend te nemen. Ze nemen de volgende maatregelen aanmoedigend: *meer drinkwaterbesparende douches, meer kleine doorspoelknoppen, meer drinkwaterbegrenzers* en *drinkwater duurder maken*. Van de vier clusters lijkt dit cluster in deze keuzes het meeste op het gemiddelde van studie 2.

Kenmerken

- **Zorgen over drinkwater:** Van alle clusters, maken deelnemers uit dit cluster zich het minste zorgen over drinkwater in de toekomst.
- **Gender:** Dit cluster bevat, net als cluster 2, wat meer mannen dan de andere clusters.
- **Leeftijd:** Dit cluster bevat, meer dan andere clusters, vooral deelnemers jonger dan 35. Dit cluster is hiermee met name vergelijkbaar met cluster 3.
- **Opleidingsniveau:** In dit cluster zitten vooral deelnemers met een toegepaste- of theoretische opleiding dan in andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 2.
- **Financiële situatie:** Dit cluster kan iedere maand (heel) makkelijk rondkomen, meer dan de andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 2.
- **Woonsituatie:** In dit cluster zitten meer deelnemers die in een koopwoning wonen dan andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 2.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Cluster 1: 40% van de deelnemers

Studie 2

Meer systemen die regenwater opvangen	0,23
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,59
Meer drinkwaterbesparende douches	0,66
Meer kleine doorspoelknoppen	0,66
Tuinen minder drinkwater geven	0,24
Meer slimme watermeters	0,25
Waterdruk lager maken	0,28
Meer drinkwaterbegrenzers	0,70
Meer drinkwaterlabels	0,54
Drinkwater duurder maken	0,58

Toelichting

Keuzes

Dit cluster is bereid maatregelen vaker verplichtend te nemen dan cluster één. Namelijk: de maatregelen die cluster 1 aanmoedigend adviseert te nemen, adviseert cluster 2 verplichtend te nemen: *meer drinkwaterbesparende douches; meer kleine doorspoelknoppen; en meer drinkwaterbegrenzers*. En daar bovenop nemen ze drie maatregelen aanmoedigend: *meer systemen om drinkwater te hergebruiken; meer drinkwaterlabels; en drinkwater duurder maken*.

Kenmerken

- **Zorgen over drinkwater:** Deelnemers in dit cluster zijn neutraler en maken zich minder zorgen over drinkwater dan deelnemers uit andere clusters.
- **Gender:** Dit cluster bevat, net als cluster 1, wat meer mannen dan de andere clusters.
- **Leeftijd:** Dit cluster bevat, meer dan andere clusters, vooral deelnemers ouder dan 65.
- **Opleidingsniveau:** In dit cluster zitten vooral deelnemers met een toegepaste- of theoretische opleiding dan in andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 1.
- **Financiële situatie:** Dit cluster kan iedere maand (heel) makkelijk rondkomen, meer dan de andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 1.
- **Woonsituatie:** In dit cluster zitten meer deelnemers die in een koopwoning wonen dan andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 1.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Cluster 1: 40% van de deelnemers

Studie 2

Meer systemen die regenwater opvangen	0,80
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,88
Meer drinkwaterbesparende douches	0,94
Meer kleine doorspoelknoppen	1,00
Tuinen minder drinkwater geven	0,89
Meer slimme watermeters	0,92
Waterdruk lager maken	0,86
Meer drinkwaterbegrenzers	0,99
Meer drinkwaterlabels	1,00
Drinkwater duurder maken	0,99

Toelichting

Keuzes

Dit cluster adviseert alle maatregelen verplichtend te nemen.

Kenmerken

- **Zorgen over drinkwater:** Van alle clusters, maken deelnemers uit dit cluster zich het meeste zorgen over drinkwater in de toekomst.
- **Gender:** Dit cluster bevat, net als cluster 4, wat meer vrouwen dan de andere clusters.
- **Leeftijd:** Dit cluster bevat, meer dan andere clusters, vooral deelnemers jonger dan 34. Dit cluster is wat dit betreft vergelijkbaar met cluster 1.
- **Opleidingsniveau:** In dit cluster zitten meer deelnemers die een praktische opleiding hebben gedaan dan in andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 4.
- **Financiële situatie:** Dit cluster kan iedere maand “niet makkelijk, niet moeilijk” rondkomen, meer dan andere clusters.
- **Woonsituatie:** In dit cluster zitten meer deelnemers die in een sociaal huurhuis wonen dan andere clusters.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

Cluster 1: 40% van de deelnemers

Studie 2

Meer systemen die regenwater opvangen	0,01
Meer systemen om drinkwater te hergebruiken	0,04
Meer drinkwaterbesparende douches	0,01
Meer kleine doorspoelknoppen	0,02
Tuinen minder drinkwater geven	0,01
Meer slimme watermeters	0,00
Waterdruk lager maken	0,01
Meer drinkwaterbegrenzers	0,04
Meer drinkwaterlabels	0,02
Drinkwater duurder maken	0,03

Toelichting

Keuzes

Dit cluster alle maatregelen houden zoals ze nu zijn.

Kenmerken

- **Zorgen over drinkwater:** Van alle clusters, zijn deelnemers uit dit cluster het meest neutraal over zorgen over drinkwater in de toekomst.
- **Gender:** Dit cluster bevat, net als cluster 3, wat meer vrouwen dan de andere clusters.
- **Leeftijd:** Dit cluster bevat, meer dan andere clusters, vooral deelnemers van tussen de 35 en 64 jaar oud.
- **Opleidingsniveau:** In dit cluster zitten meer deelnemers die een praktische opleiding hebben gedaan dan in andere clusters. Hierin is dit cluster vergelijkbaar met cluster 3.
- **Financiële situatie:** Dit cluster kan iedere maand (heel) moeilijk rondkomen, meer dan de andere clusters.
- **Woonsituatie:** In dit cluster zitten meer deelnemers die in een particulier huurhuis wonen dan andere clusters.

Zoals het nu is

Aanmoedigende
maatregel

Verplichtende
maatregel

3.4. Resultaten motivaties keuzetaak

Nadat deelnemers hun keuzes hadden gemaakt in het onderzoek, werd hen gevraagd om de gemaakte keuzes toe te lichten. Bij iedere maatregel heeft iets meer dan de helft van de deelnemers hun keuzes gemotiveerd. Van deze argumenten zijn ongeveer 1.500 argumenten geanalyseerd. Deze analyse is gedaan door twee onderzoekers die de argumenten per maatregel hebben gecategoriseerd.

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van veelgenoemde argumenten een maatregel niet, aanmoedigend of verplichtend te nemen.

Bij ieder argument staan sterretjes die weergeven hoe vaak een argument is genoemd. Hiervoor geldt:

- ★ <5% van de deelnemers noemt dit argument
- ★★ 10%-20% van de deelnemers noemt dit argument
- ★★★ >20% van de deelnemers noemt dit argument

De volgende analyses zijn gedaan op basis van de motivaties van zowel studie 1 als studie 2 deelnemers. Deze deelnemersgroep is representatief voor de Nederlandse bevolking op gender, leeftijd en opleidingstype.

Terugkerende thema's en argumenten in de motivaties

Studie 1

Studie 2

Uit de motivaties van deelnemers kunnen we opmaken dat er een aantal factoren zijn die vaak een rol spelen bij de keuze om een maatregel te nemen. Onderstaand een overzicht.

In hoeverre ervaren deelnemers een probleem?

- Bij alle maatregelen is er een groep deelnemers die adviseert de maatregel verplichtend of aanmoedigend te nemen, en dat onderbouwt door te stellen dat ze het tekort aan drinkwater ervaren als een probleem.
- Bijvoorbeeld bij *meer systemen die drinkwater hergebruiken*, noemen deelnemers dat ze het overmatig gebruiken van drinkwater, en het verspillen van drinkwater problematisch vinden. Daarvoor is het installeren van deze systemen een oplossing.
- Tegelijkertijd is het ervaren van een probleem bij sommige maatregelen juist een reden om te adviseren de maatregel niet te nemen. Bijvoorbeeld bij de maatregel *drinkwater duurder maken* noemen deelnemers dat ze een ander probleem belangrijker vinden: dat drinkwater voor iedereen betaalbaar is.

In hoeverre is iets een basisbehoefte waar mensen recht op hebben?

- Bij een aantal maatregelen is er een groep deelnemers die adviseert de maatregel verplichtend of aanmoedigend te nemen, en dat onderbouwt door te stellen dat drinkwater een basisbehoefte is, waar iedereen recht op heeft. Deze basisbehoefte kan volgens deelnemers bijvoorbeeld in het gedrang komen als drinkwater te duur wordt gemaakt. Of als drinkwater wordt begrensd.
- Dit argument bijvoorbeeld wordt ook genoemd bij de maatregel *tuinen minder drinkwater geven*. Daar noemen deelnemers dat tuinen essentieel zijn voor duurzaamheid en biodiversiteit, en dat dit in het geding komt als tuinen geen water meer krijgen.

In hoeverre draagt de maatregel bij aan de oplossing van het probleem?

- Een regelmatig terugkerend argument om te adviseren een maatregel te nemen, is dat deelnemers inschatten dat die maatregel bijdraagt aan het beperken van drinkwatergebruik. Bijvoorbeeld omdat een maatregel mensen bewust zal maken van hun drinkwatergebruik.
- Tegelijkertijd is er bij bijna alle maatregelen een groep deelnemers die adviseert om het te houden zoals het nu is, en dat onderbouwt door te stellen dat ze twifelen aan de effectiviteit van de maatregel. Bijvoorbeeld omdat een maatregel moeilijk te verplichten is. Of omdat een maatregel al door veel mensen is genomen, waardoor deze weinig effect zal hebben.

Wat zijn de randvoorwaarden?

- In sommige gevallen geven deelnemers suggesties en randvoorwaarden mee aan de overheid. Zoals dat maatregelen gecombineerd moeten worden. Of dat een subsidie noodzakelijk is om te garanderen dat mensen een maatregel kunnen bekostigen.
- In andere gevallen geven deelnemers suggesties voor mensen zelf. Bijvoorbeeld dat mensen een maatregel zelf moeten nemen. Dit is bijvoorbeeld bij de maatregel *meer kleine doorspoelknoppen*, waarbij een aantal deelnemers benoemt dat mensen een kleine doorspoelknop zelf moeten installeren.

Meer systemen die regenwater opvangen

Meer systemen die regenwater opvangen

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"Ik denk dat een tank per huishouden erg kostbaar is voor bewoner en ook voor overheid om te subsidiëren. Misschien bij nieuwe woningen zou kunnen een grote tank waar meerdere bewoners gebruik van maken en de prijs bijvoorbeeld zit in de koopsom woning"

"Denk dat de kosten niet opwegen tegen de opbrengst."

Argumenten voor zoals het nu is

Frequentie

De kosten die dit met zich meebrengt wegen niet op tegen de opbrengsten

★

Dit is een belangrijke oplossing, maar niet haalbaar (bijvoorbeeld vanwege de ruimte die het kost)

★

"Dit water kun je heel goed gebruiken voor je tuin en poetsen van de auto enz."

"Steeds meer mensen gebruiken o.a. regentonnen lijkt mij een goede oplossing misschien in combinatie met een ondergrondse tank"

Argumenten voor aanmoedigende maatregel

Frequentie

Regenwater opvangen zou veel water besparen en scheelt uiteindelijk kosten

★★

Regenwater kan voor specifieke dingen goed gebruikt worden, zoals de auto wassen

★★

Dit is een goed idee, maar lastig uitvoerbaar (bijvoorbeeld dit kan niet bij alle huizen)

★★

Dit is een goed idee, maar alleen met een subsidie te realiseren

★

"Dan kunnen we regenwater gebruiken voor veel doelen."

"Bij bestaande huizen wordt het lastig, maar bij nieuwbouw kan, net zoals in België, het verplicht worden om een regenwatertank in de tuin in te bouwen en daarop de toiletten aan te sluiten voor spoelwater"

Argumenten voor verplichtende maatregel

Frequentie

Regenwater opvangen zou veel water besparen en scheelt uiteindelijk kosten

★★

Dit is een goed idee, maar lastig uitvoerbaar (bijvoorbeeld dit kan niet bij alle huizen)

★★

Regenwater kan voor specifieke dingen goed gebruikt worden, zoals de auto wassen

★

Persoonlijke ervaringen en overtuigingen

★

Meer systemen om drinkwater te hergebruiken

Meer systemen om drinkwater te hergebruiken

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"Zo'n systeem is duur voor de burgers maar ook voor de overheid. Daarnaast is dit echt een langetermijn wens"

"Lijkt me niet goed voor de gezondheid"

"Kan handig zijn maar misschien niet nu nodig."

Argumenten voor zoals het nu is Frequentie

Dit wordt te duur, of is niet haalbaar ★

Dit is niet goed voor de gezondheid van mensen, of is onhygiënisch ★

Algemene argumenten tegen ★

Algemene argumenten voor ★

"Hergebruik is de beste manier van bezuinigen."

"Opvang van wasmachinewater voor het doorspoelen van het toilet."

"Hergebruik is "in" dus door subsidie te geven motiveer je de mensen. Als de mensen er eenmaal aan gewend zijn kan de subsidie steeds minder worden"

Argumenten voor aanmoedigende maatregel Frequentie

Er wordt teveel water verspild en op deze manier kan veel water bespaard worden ★★★

Dit is makkelijk te realiseren, met name voor bepaalde zaken zoals de wasmachine ★

Een subsidie kan mensen helpen die dit nu niet kunnen betalen ★

Twijfels over de haalbaarheid ★

Algemene argumenten voor ★

Dit is duurzaam ★

"Drinkwater wordt schaarser. Mensen doen niet uit zichzelf minder gebruiken. Dus een logische gevolgtrekking is verplichten"

"dure optie die wel veel oplevert, maar....wie zal dat betalen?"

"goed idee, in nieuwbouw makkelijk te realiseren."

Argumenten voor verplichtende maatregel Frequentie

We kunnen veel water besparen door hergebruik ★

Dit is duurzaam en goed voor het milieu ★

Het is technisch haalbaar en er zijn oplossingen beschikbaar ★

Subsidies en financiële steun kunnen het haalbaar maken ★

Twijfels over de haalbaarheid ★

Dit lijkt een goed idee met voordelen voor iedereen ★

Meer drinkwaterbesparende douches

Meer drinkwaterbesparende douches

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"Ik wil wel graag kunnen douchen met schoon water, ik probeer echt wel aan mijn verbruik te denken, maar gewoon lekker kunnen douchen moet gewoon blijven."

"Iedereen verplichten om een waterbesparende douchekop te kopen is niet voor iedereen haalbaar."

"Dit is een kleine aanpassing die helpt als veel mensen het doen."

"Veel mensen douchen elke dag en ik denk dat er veel winst te behalen valt als er geïnvesteerd wordt in waterbesparende douches."

Goede besparing voor weinig moeite denk ik

"Kleine moeite, maar grote besparing. Moet worden verplicht vind ik."

"Douchen gebruikt veel water zou wel handig zijn."

"Dit is natuurlijk moeilijk te controleren maar overheid kan de winkels wel verplichten om alleen kranen die waterbesparend zijn te verkopen."

Argumenten voor zoals het nu is Frequentie

Dit is prima, maar douchen moet wel comfortabel blijven ★

Veel mensen hebben dit al ★

Dit moet niet verplicht worden: mensen moeten dit zelf doen ★

Dit is eenvoudig uitvoerbaar ★

Dit helpt mensen om drinkwater te besparen ★

Watergebruik en effectiviteit ★

Argumenten voor aanmoedigende maatregel Frequentie

Dit helpt mensen om drinkwater te besparen ★

Dit is makkelijk toepasbaar ★

Met een subsidie is dit voor veel mensen haalbaar ★

Twijfel over de haalbaarheid en/of het comfort ★

Algemene argumenten voor ★

Dit moet gecombineerd worden met andere maatregelen, zoals minder douchen ★

Mensen zullen zonder het te merken veel drinkwater besparen ★

Argumenten voor verplichtende maatregel Frequentie

Dit zal veel water besparen. Dat is goed voor duurzaamheid ★★

Mensen zullen zonder het te merken veel drinkwater besparen ★

Dit is een relatief makkelijke oplossing om drinkwater te besparen: een no-brainer ★

Dit is een goed idee, maar het verplichten is wel lastig uitvoerbaar ★

Dit verplichten is belangrijk ★

Algemene argumenten voor ★

Meer kleine doorspoelknoppen

Meer kleine doorspoelknoppen

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"De meeste toiletten hebben dit systeem al."

"Deze heb ik gebruikt, maar hierdoor wordt de toiletpot niet schoon en heb je meer schoonmaakmiddel nodig; niet duurzaam."

"Dit is ook verwaarloosbaar omdat het bijna niks bespaart."

Argumenten voor zoals het nu is

Frequentie

Dit wordt al veel toegepast, dit nog meer doen heeft dus weinig effect

★

Waterbesparing is beperkt

★

Het bespaart water: duurzaamheidsvoordelen

★

Twijfels over relevantie en noodzaak

★

"Dit lijkt me een relatief gemakkelijke oplossing die best veel waterbesparing opleverd."

"alleen even plassen kun je prima doorspoelen met een kleine spoelknop"

"Dat is eigenlijk al standaard bij velen, maar dit werkt erg goed om water te besparen."

Argumenten voor aanmoedigende maatregel

Frequentie

Drinkwater besparen is essentieel

★★

Urine doorspoelen kan met minder water

★

Toiletten met dubbele spoelknoppen zijn al wijdverspreid

★

Logisch en belangrijk

★

Dit is een goed idee, maar mensen moeten deze kleine knoppen wel gaan gebruiken: bewustwording is essentieel

★

Dit is een makkelijk in te voeren oplossing

★

"Dit lijkt me een goede maatregel voor de ontwikkelaars en producenten van toiletten. Ook makkelijk toe te passen in nieuwbouw inderdaad. Daarnaast hebben de meeste toiletten in Nederland dit al"

"dit is echt een verplichting. er is echt niet zoveel water nodig om alles in de wc weg te spoelen"

Argumenten voor verplichtende maatregel

Frequentie

Dit is een eenvoudige oplossing waarmee veel water bespaard kan worden

★★

Dit verplichten kan veel water besparen

★★

Dit zou standaard moeten zijn. Het verplichten is logisch

★

Dit is duurzaam

★

Urine doorspoelen kan met minder water

★

Dit kan huishoudens veel kosten besparen

★

Tuinen minder drinkwater geven

Tuinen minder drinkwater geven

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"Tuinen water geven wanneer het echt nodig is, liefst met opgevangen regenwater."

"Mooie groene tuin is goed voor de natuur, mens en dier."

"Opleggen en handhaven is niet te realiseren"

Argumenten voor zoals het nu is

Frequentie

Planten en groen zijn belangrijk voor biodiversiteit en duurzaamheid. Die moeten voldoende water hebben

★★

Tuinen moeten geen drinkwater, maar regenwater krijgen

★

Dit verbod kan niet gehandhaafd worden

★

Dit is niet nodig: mensen doen dit al heel weinig

★

"zou een oplossing kunnen zijn, mensen met een tuin kunnen ook regenwater opvangen en dat gebruiken om planten in de tuin van water te voorzien"

"Stimuleren van opvang regenwater in regenton voor gebruik in de tuin."

"in deze periode opgespaard regenwater of slootwater gebruiken. Ook vullen zwembaden beperken"

Argumenten voor aanmoedigende maatregel

Frequentie

Het bespaart veel drinkwater als mensen hun tuin bijvoorbeeld regenwater geven

★★

Een verbod op de tuin sproeien is lastig uitvoerbaar, mensen aanmoedigen hun tuin minder drinkwater te geven is haalbaar

★

Dit is een goed idee, maar het is belangrijk dat tuinen wel nog steeds wat water krijgen

★

Er zijn andere zaken die meer drinkwater kosten, zoals zwembaden

★

"Een verbod om tuinen met drinkwater te besproeien zou ideaal zijn maar dat kost te veel."

"Een groene tuin heeft minder tot geen water nodig"

"Dit is uiteraard uit den boze: kostbaar drinkwater voor de tuin!"

Argumenten voor verplichtende maatregel

Frequentie

Het bespaart veel drinkwater als mensen hun tuin bijvoorbeeld regenwater geven

★

(Groene) tuinen kunnen ook met minder drinkwater overleven

★

Kritiek op drinkwater gebruiken om de tuin water te geven

★

Het water geven van de tuin moet verboden worden

★

Dit is belangrijk, maar de natuur moet er niet teveel onder lijden.

★

Meer slimme watermeters

Meer slimme watermeters

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"Ik weet niet of deze maatregel genoeg effect zal hebben, en het is bureaucratisch denk ik enorm veel werk. Ik zou dit dus niet doen."

"Veel mensen boeit het niet hoeveel water ze gebruiken."

"Helpt niet echt."

Argumenten voor zoals het nu is

Frequentie

Dit heeft weinig effect op het watergebruik	★
Dit is niet nodig: de huidige watermeters zijn goed genoeg	★
Dit kost te veel geld en moeite	★
Dit kan helpen om verspilling tegen te gaan	★
Dit zal niet bijdragen aan bewustwording over drinkwaterverbruik	★
Veel mensen zullen er weinig mee doen	★
Het is niet aan de overheid om deze maatregel uit te voeren	★

"Dan kunnen veel mensen precies weten hoeveel water ze gebruiken."

"Ik denk dat dit er voor zorgt dat je bewust bent wat je doet met je water. Maar ik denk dat zulke verandering wel gepaard moeten gaan met een subsidie om mensen overstag te laten gaan"

Argumenten voor aanmoedigende maatregel

Frequentie

Mensen worden bewuster van hun watergebruik	★★
Een subsidie is een goed idee en nuttig voor iedereen	★
Dit is praktisch en goed haalbaar	★
Er zijn alternatieve manieren om dit aan te pakken	★

"Dit kan waterverspilling voorkomen. Mensen worden dan hopelijk bewuster met hun gebruik."

"Bewustwording is een eerste stap naar besparing."

"Dit verplicht stellen anders zullen mensen niet zo snel zicht krijgen op hun gebruik. Misschien een korting geven aan het eind van het jaar als er aan een bepaalde norm is voldaan."

Argumenten voor verplichtende maatregel

Frequentie

Bewustwording helpt om watergebruik te verminderen	★★
Dit is handig en past goed in de huidige tijd. Het is goed als dit verplicht wordt, bijvoorbeeld bij nieuwbouw	★★
Dit is een positieve ontwikkeling voor iedereen	★

Waterdruk lager maken

Waterdruk lager maken

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"dit deed bijna niks op het besparen van het water, het dreef alleen de kosten omhoog"

"nee dat is heel vervelend en dan duurt het haren wassen alleen maar langer vind ik"

"Waterdruk nu is prima"

Argumenten voor zoals het nu is Frequentie

Dit is niet prettig, het is onhandig ★★★

Dit bespaart geen water ★★

Er is nu geen probleem, laat de huidige situatie ongewijzigd ★

"Als druk lager is zal ik onbewust minder water afnemen"

"Lijkt me een prima oplossing die centraal te regelen valt. En iedereen ondervind hier weinig last van"

"Zodat elke huishouden minder water gebruikt in droge periodes"

Argumenten voor aanmoedigende maatregel Frequentie

Dit bespaart water (zonder dat mensen hier last van hebben) ★★

Dit is niet altijd (technisch/praktisch) mogelijk ★

Dit bespaart geen water ★

"De waterverspilling wordt door deze maatregel verlaagd"

"minder eruit laten komen ja minder dat verspilt word"

"Het hele jaar door iets lagere waterdruk: daar valt aan te wennen."

Argumenten voor verplichtende maatregel Frequentie

Dit bespaart water ★★

Hier kunnen mensen zich gemakkelijk aan aanpassen ★

Meer drinkwaterbegrenzers

Meer drinkwaterbegrenzers

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"Nee er zijn omstandigheden bijv. ziekte of kleine kinderen dat je meer water nodig hebt. Of mensen met een kleine beurs die veel kraanwater drinken. Het is een eerste levensbehoefte en aan de voorraad moet je niets aan veranderen."

"Het lijkt me niet handig als je niet naar wc kan als er iemand aan het douchen is of de wasmachine staat aan..."

Argumenten voor zoals het nu is

Frequentie

Dit is niet nodig, het moet blijven zoals het nu is ★★

Dit zou geen drinkwater besparen ★★

Dit is onhandig en zou ervoor zorgen dat sommige apparaten niet goed meer werken ★

Drinkwater is een basisbehoefte en voor sommige huishoudens is dit niet realistisch ★

Onzekerheid of gebrek aan kennis ★

Het is niet aan de overheid om deze maatregel uit te voeren ★

Dit is niet goed te realiseren, laat staan te verplichten ★

"Zodat mensen bewuster omgaan met drinkwater."

"Da's technisch blijkbaar toch moeilijk, zonder subsidie blijkbaar niet haalbaar."

"lijkt me een moeilijke zaak en ook lastig voor mensen. maar wat moet dat dat moet"

Argumenten voor aanmoedigende maatregel

Frequentie

Dit zou mensen bewust maken van hun watergebruik en het zou drinkwater besparen ★★

Door het te subsidiëren kan hier op gestuurd worden ★

Dit is een goed idee, maar lastig uitvoerbaar ★

"We moeten het drinkwater verminderen door jezelf op te leggen dat het verbruik vermindert."

"Daar druk je de kosten mee."

Argumenten voor verplichtende maatregel

Frequentie

Dit zou mensen bewust maken van hun watergebruik en het zou drinkwater besparen ★★

Dit is een goed idee, maar lastig uitvoerbaar ★

Meer drinkwaterlabels

Meer drinkwaterlabels

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"Lijkt me weinig effectief en veel bureaucratie en administratie"

"zie het nut er niet van in omdat het ligt aan de bewoners hoeveel water je gebruikt"

"dit bespaart bijna geen water en dus is het niet waard om het te doen"

Argumenten voor zoals het nu is

Frequentie

Dit is niet nodig/overbodig ★★★

Dit heeft geen effect ★★

Mensen weten nu ook wel hoe hun huis omgaat met drinkwater ★

Dit lijkt lastig uitvoerbaar ★

Dit is iets wat mensen zelf moeten doen ★

"Een label, net zoals een energielabel kan een trigger zijn om te kijken naar het huidige gebruik en hoe dit te verbeteren. Een beter label is een incentive om minder te betalen bijv."

"ik denk dat er veel huishoudens zijn die het niet kunnen betalen dus ik denk dat er subsidie voor vrij gemaakt moet worden"

Argumenten voor aanmoedigende maatregel

Frequentie

Dit geeft inzicht in het eigen gebruik van het huis, wat zal zorgen voor een daling in het drinkwatergebruik ★

Dit is een goed idee, om te zorgen dat iedereen dit kan betalen moet het gesubsidieerd worden ★

Dit is een goed idee, maar twijfel over hoe accuraat een drinkwaterlabel zal zijn ★

"Dan weet de consument precies waar hij aan toe is"

"Dat is de meest simpele manier om drinkwater te besparen"

"makkelijk te verplichten, goedkoop, en helpt ook bij de koop van huizen etc."

Argumenten voor verplichtende maatregel

Frequentie

Dit geeft inzicht in eigen gebruik, wat zal zorgen voor minder drinkwatergebruik ★

Dit verplichten kan waterverspilling voorkomen ★

Drinkwater duurder maken

Drinkwater duurder maken

Waarom nemen deelnemers een maatregel op een bepaalde manier? Onderstaand de meest genoemde argumenten. De sterretjes geven aan hoe vaak een argument genoemd is.

"Drinkwater is een eerste levensbehoefte en dat moet toegankelijk blijven voor iedereen."

"Nee. Drinkwater is een basisbehoefte en moet goedkoop blijven."

"Dat zal wel weer de meest kwetsbare groep het hardste treffen."

"Zodat mensen bewuster omgaan met drinkwater."

"Het zou verspilling beter tegengaan."

"Als het niet anders kan dan is dit een idee"

"Dat stimuleert mensen om niet zo royaal met het beschikbare zoete water om te springen."

"Kan wel iets duurder, is nu nog redelijk goedkoop"

"Is een aantrekkelijke optie, maar het zorgt er wel voor dat rijke mensen hier groot voordeel van hebben."

Argumenten voor zoals het nu is	Frequentie
Dit is voor veel mensen te duur	★★
Drinkwater is een basis- of eerste levensbehoefte en moet betaalbaar blijven	★
Er zijn betere manieren om mensen bewust om te laten gaan met hun drinkwatergebruik	★
Een prijsverhoging zal niet voldoende effect hebben op drinkwaterbesparing	★
Algemene argumenten tegen	★
Andere oplossingen hebben meer effect op drinkwaterbesparing	★

Argumenten voor aanmoedigende maatregel	Frequentie
Door drinkwater duurder te maken worden mensen zich meer bewust van hun gebruik, wat voor drinkwaterbesparing zal zorgen	★
Er is een financiële prikkel nodig om mensen te motiveren minder drinkwater te gebruiken	★
Drinkwater is nu (te) goedkoop	★
Onder bepaalde voorwaarden is dit een goed idee (bijvoorbeeld bij een drinkwatertekort)	★

Argumenten voor verplichtende maatregel	Frequentie
Door drinkwater duurder te maken worden mensen zich meer bewust van hun gebruik, wat voor drinkwaterbesparing zal zorgen	★
Drinkwater is nu (te) goedkoop	★
Dit is een goed idee, maar het is wel belangrijk dan te zorgen dat niet alleen mensen met minder inkomen de lasten dragen	★

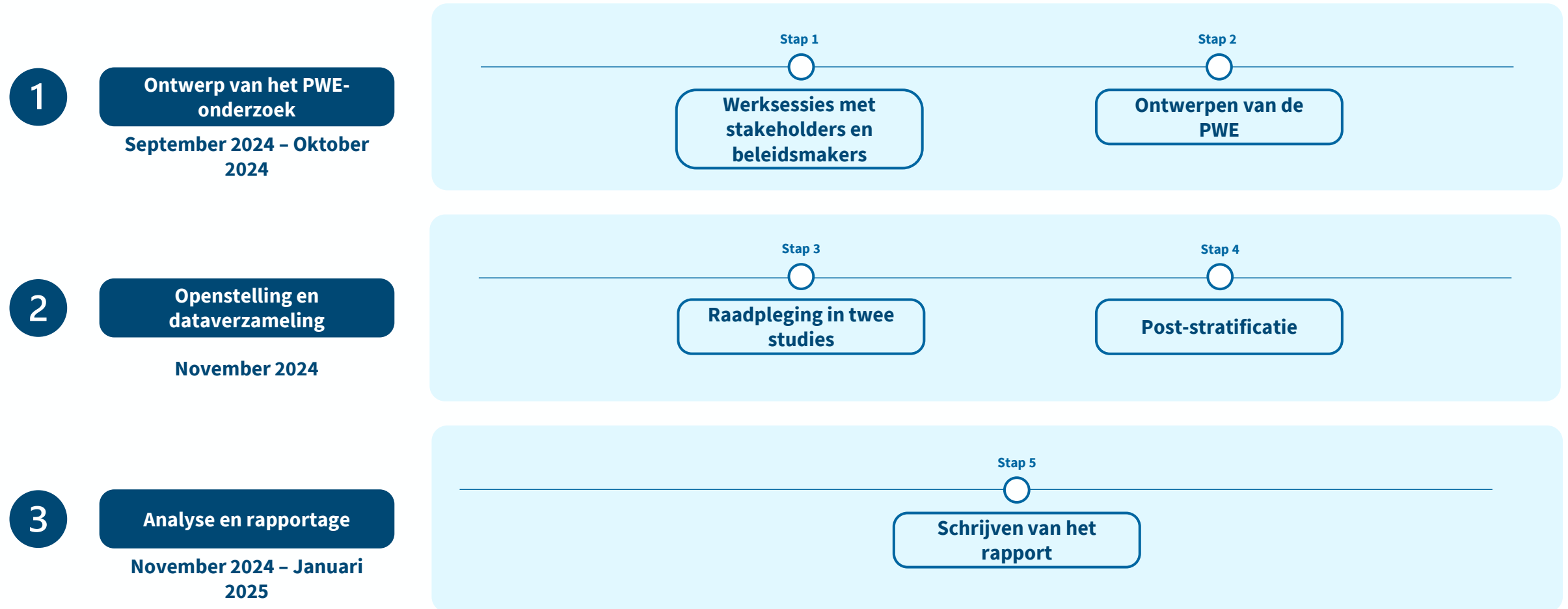

4. Methodologie en verantwoording

The background of the slide features a large, dark blue abstract shape that resembles a stylized mountain or a jagged arrow pointing upwards and to the right. This shape is set against a lighter blue background. The overall design is minimalist and modern.

Het ontwerp en de uitvoering van dit onderzoek vond plaats in drie fases die we in detail uitwerken

Overzicht van het proces: Welke stappen zijn doorlopen?

Stap 1 en 2. Werksessies, en het maken van de PWE

Interne sessie 17 oktober 2024: Populytics had voor aanvang van deze sessie een opzet gemaakt voor het PWE-onderzoek. Tijdens deze sessie is deze eerste opzet besproken. De vraagstelling is aangescherpt naar minder drinkwatergebruik door huishoudens. Onrealistische of weinig effectieve maatregelen zijn verwijderd en een aantal nieuwe maatregelen zijn toegevoegd. Deze eerste versie van het PWE-onderzoek was de basis voor de externe sessie op 21 oktober 2024.

Externe sessie 21 oktober 2024: Bij deze sessie waren een aantal belanghebbende partijen aanwezig, zoals Waternet, Dunea, PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland en Waterleiding Maatschappij Limburg (WML). Tijdens de stakeholdersessie is de eerste versie van het PWE-onderzoek besproken. De vraagstelling, en alle maatregelen zijn doorgenomen. Op basis hiervan zijn een aantal maatregelen verwijderd, en een aantal nieuwe maatregelen toegevoegd. Er is tijdens deze sessie ook aan stakeholders gevraagd onderzoeken aan te leveren die konden dienen als kwantitatieve onderbouwing voor de impact van de maatregelen op de metertjes “inspanning overheid” en “voldoende drinkwater voor iedereen”. Zodoende zijn er verschillende bronnen gebruikt om de impact op de metertjes in te vullen, van onder andere [Berenschot en Arcadis in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat](#) en de [Wageningen University and Research in opdracht van het BTO](#).

Interne sessie 28 oktober 2024: Tijdens het interne overleg zijn een aantal belangrijke knopen doorgehakt. Zo zijn er een aantal maatregelen verwijderd, zodat we tot een uiteindelijke set van 10 maatregelen zijn gekomen. En er zijn een aantal nieuwe vragen toegevoegd aan het onderzoek, zoals over de mate waarin deelnemers zich zorgen maken over toegang tot drinkwater in de toekomst. Ook is er een derde metertje toegevoegd: “kosten voor burgers”. Voor de impact van de maatregelen op dit metertje zijn de eerder door stakeholders aangeleverde bronnen gebruikt.

Tijdens dit overleg is ook besloten vanaf welk punt de metertjes in het rood, en in het oranje kwamen. Daarvoor is het volgende principe gehanteerd: het is belangrijk dat deelnemers een aantal maatregelen kiezen (er moet drinkwater worden bespaard), maar kunnen niet alles kiezen (de overheid kan niet alles uitvoeren en burgers kunnen niet alles betalen). Voor het metertje “voldoende drinkwater voor iedereen” is gekozen de grens groen/rood te stellen op het huidige drinkwaterbesparingsdoel van 100 liter water per persoon per dag. Voor de metertjes “inspanning overheid” en “kosten voor burgers” zijn de grenzen groen/oranje/rood zo afgesteld dat deelnemers wel een aantal maatregelen konden nemen, maar wel scherp moesten zijn in hun keuze. Voor “inspanning overheid” is dit afgesteld op $\frac{1}{3}$ groen, $\frac{1}{3}$ oranje en $\frac{1}{3}$ rood. Voor “kosten voor burgers” is dit afgesteld op $\frac{1}{2}$ groen en $\frac{1}{2}$ oranje.

Feedbackronde stakeholders: Stakeholders hebben per email nogmaals feedback gegeven op het onderzoek. Op basis hiervan zijn taalkundige aanpassingen gemaakt.

Laatste interne sessie en check Populytics: Er heeft nog een laatste interne feedbackronde plaatsgevonden, waarbij het kernteam feedback heeft gegeven op het PWE-onderzoek. Op basis hiervan zijn nog een paar kleine aanpassingen gemaakt. Ook is hier besloten het onderzoek uit te voeren in twee studies, om te zien of mensen andere keuzes maken met betrekking tot drinkwaterbesparende maatregelen als ze drinkwater moeten besparen (studie 1) of als ze hiertoe niet verplicht worden (studie 2).

Stap 3. Panelonderzoek in twee studies

Tussen 6 november en 24 november 2024 konden mensen meedoen aan het onderzoek. Er hebben in totaal **1.617 mensen** meegedaan.

Deze deelnemers zijn geworven via een panelbureau. In deze gesloten groep controleren we de weerspiegeling van de bevolking in Nederland op de kenmerken leeftijd, gender en opleidingsniveau. Daardoor zijn de resultaten representatief voor de bevolking in Nederland.

Er waren twee studies:

- **Studie 1 (872 deelnemers)**: Deze groep deelnemers kreeg studie 1 van de keuzetaak. In deze studie waren deelnemers verplicht ongeveer een derde van de maatregelen te nemen om voldoende drinkwater te besparen. Ook werden deze deelnemers beperkt in hoeveel maatregelen ze konden nemen door het metertje “Inspanning overheid”. Deelnemers konden ongeveer twee derde van alle maatregelen nemen.
- **Studie 2 (745 deelnemers)**: De groep deelnemers kreeg studie 2 van de keuzetaak. Deze deelnemers waren niet verplicht om maatregelen te nemen om drinkwater te besparen. Wel werden deze deelnemers beperkt in hoeveel maatregelen ze konden nemen door het metertje “Inspanning overheid”. Deelnemers konden ongeveer twee derde van alle maatregelen nemen.

Stap 4. Post-stratificatie

De samenstelling van deelnemers aan het PWE-onderzoek komt grotendeels, maar niet geheel, overeen met de bevolkingssamenstelling van Nederland. Dat kunnen we afleiden met de standaardmethode voor het bepalen van statistische representativiteit: een Chi²-toets. We hebben daarbij de kenmerken van de deelnemers (gender, leeftijd en opleidingsniveau) vergeleken met de kenmerken van de gehele Nederlandse samenleving (CBS, 2022). We zien dat de steekproef van studie 1 significant verschilt van de populatie op de kenmerken gender, leeftijd en opleidingstype. Voor studie 2 zien we dat de steekproef significant verschilt van de populatie op de demografische kenmerken leeftijd en opleidingstype.

Omdat er significante verschillen zijn, kunnen we de gegevens herwegen met de post-stratificatie methode. Het doel is om alle sociaal-demografische clusters in Nederland een stem naar rato te geven. Herwegen betekent dat we in de analyse meer gewicht hebben toegekend aan de antwoorden van deelnemers die ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef en juist minder gewicht hebben toegekend aan de deelnemers die oververtegenwoordigd zijn. Er zijn geen gegevens of antwoorden weggegooid. Kort samengevat hebben we het volgende gedaan:

1. We delen de deelnemers op in verschillende clusters:
 - Studie 1**: We delen de deelnemers op in 18 clusters, gekruist voor opleidingstype (praktisch/toegepast/theoretisch) leeftijd (jonger dan 34/35-64/ouder dan 65) en gender (man/vrouw);
 - Studie 2**: We delen de deelnemers op in 9 clusters, gekruist voor opleidingstype (praktisch/toegepast/theoretisch) en leeftijd (jonger dan 34/35-64/ouder dan 65);
2. We vergelijken de verdeling van de deelnemers met de verdeling in de populatie van Nederland:
 - Studie 1**: voor de 18 clusters;
 - Studie 2**: voor de 9 clusters;
3. We bepalen wegingsfactoren. Deze wegingsfactoren zorgen dat de antwoorden van een cluster zwaarder tellen als er relatief weinig deelnemers in het cluster zitten.
 - Studie 1**: Elk van de 18 cluster krijgt een wegingsfactor. Dat betekent dat we de stem van toegepast- en theoretisch opgeleide deelnemers, mannen en 35-plussers iets zwaarder hebben laten wegen.
 - Studie 2**: Elk van de 9 cluster krijgt een wegingsfactor. Dat betekent dat we de stem van praktisch opgeleide deelnemers en 35-minners iets zwaarder hebben laten wegen.

Stap 5. Schrijven van de rapportage

De voorliggende rapportage is opgesteld door Populytics. Er hebben een aantal feedback rondes plaatsgevonden, waarbij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat feedback heeft geleverd op de rapportage.

Omgang met persoonsgegevens

De vragen in dit onderzoek waren allen in overeenstemming met de privacywetgeving (Algemene verordening gegevensbescherming, AVG). Omdat het onderzoek anoniem is zijn de gegevens die we verzamelen geen persoonsgegevens. Dat betekent dat de AVG als uitgangspunt niet van toepassing is. Een anoniem onderzoek mag vragen stellen over leeftijd, gender en opleidingsniveau, zonder dat de AVG van toepassing is.

Ook in een anoniem onderzoek kan de AVG in sommige gevallen toch van toepassing zijn. Bijvoorbeeld als het antwoord op een vraag (of de antwoorden op een combinatie van vragen) herleidbaar is (zijn) tot een groep van drie huishoudens of minder. Dan is er sprake van een persoonsgegeven. In dat geval is de AVG van toepassing. Een voorbeeld is vragen naar postcode-4. Er zijn enkele (vaak landelijke) postcode-4-gebieden waarin zich minder dan drie huishoudens bevinden.

In dit onderzoek is geen gegeven, of combinatie van gegevens, verzameld die herleidbaar is (zijn) tot een groep van drie huishoudens of minder in Nederland.

Elke deelnemer aan het onderzoek kon verder zelf bepalen welke informatie hij/zij wilde delen. Alle vragen over persoonlijke kenmerken in het onderzoek waren vrijwillig te beantwoorden (of over te slaan). Elke vraag bevatte daarbovenop ook de antwoordoptie 'zeg ik liever niet'.

De gegevens voor dit onderzoek blijven bewaard. Gegevens van deelnemers die hun persoonsgegevens hebben achtergelaten, bijvoorbeeld om kans te maken op een bol.com bon, of om het rapport te ontvangen, bewaren we uiterlijk 6 maanden.

5. Bijlagen

The background of the slide features a large, dark blue abstract shape on the left side, which tapers towards the right. The rest of the background is a solid light blue color.

Keuzetaak studie 1: naar gender

Studie 1

Toelichting

De grafiek laat zien hoe de gemiddelde studie 1 deelnemer de verschillende maatregelen adviseert te nemen, verdeeld naar mannen en vrouwen.

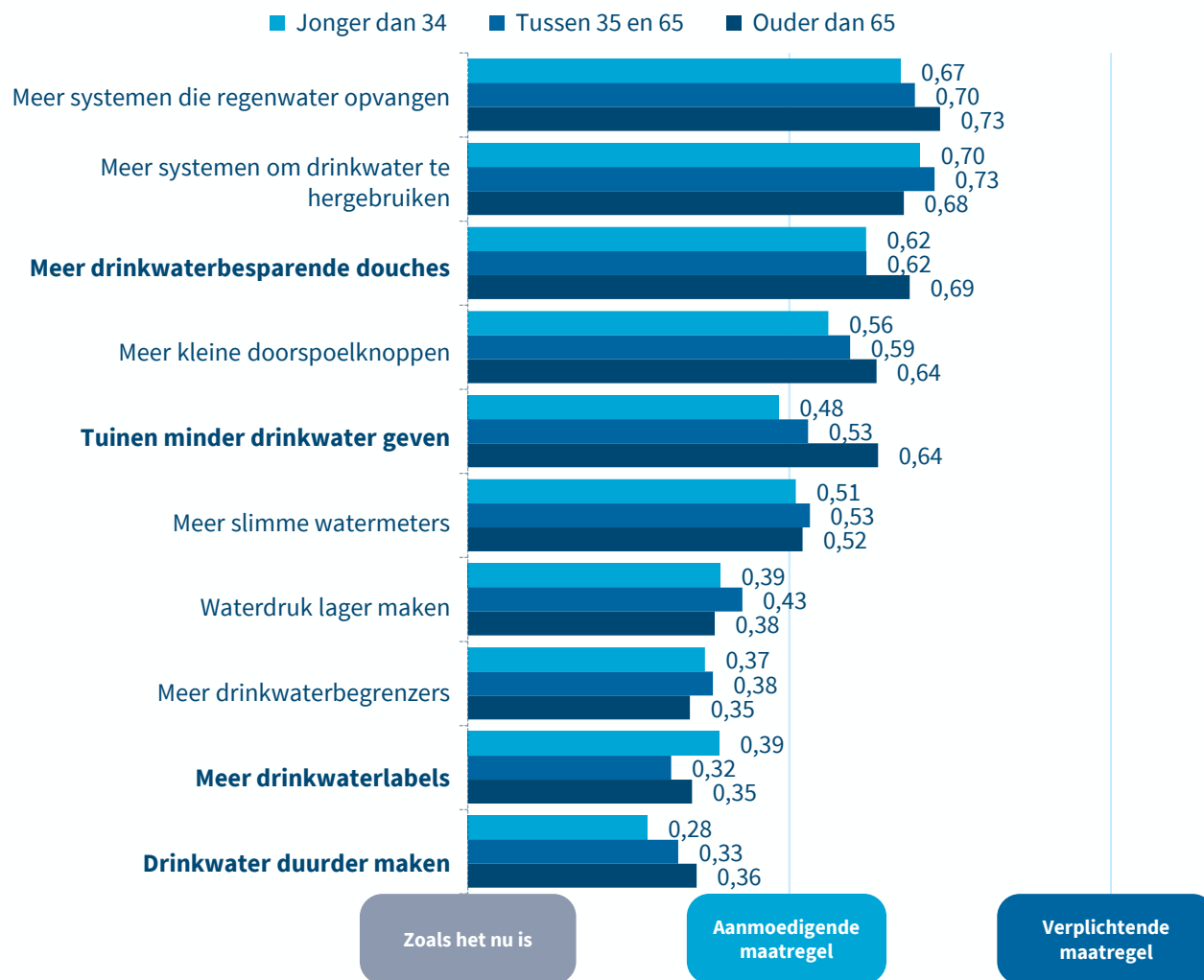
Er is getoetst of mannen en vrouwen de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijken geen statistisch significante verschillen ($p < 0,05$).

Keuzetaak studie 1: naar leeftijd

Studie 1

Toelichting

Er is getoetst of deelnemers met verschillende leeftijden de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijkt een statistisch significant verschil ($p < 0,05$) voor vier maatregelen. Deze zijn dikgedrukt in de grafiek. Hoewel er verschillen zijn tussen leeftijdsgroepen, zien we dat de prioritering van de 10 mogelijke maatregelen nagenoeg hetzelfde is. Namelijk, de maatregelen die deelnemers het meest adviseren te verplichten, hebben betrekking op het laten installeren van grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen.

Hoe deelnemers een maatregel adviseren te nemen, verschilt significant tussen leeftijdsgroepen voor de volgende maatregelen:

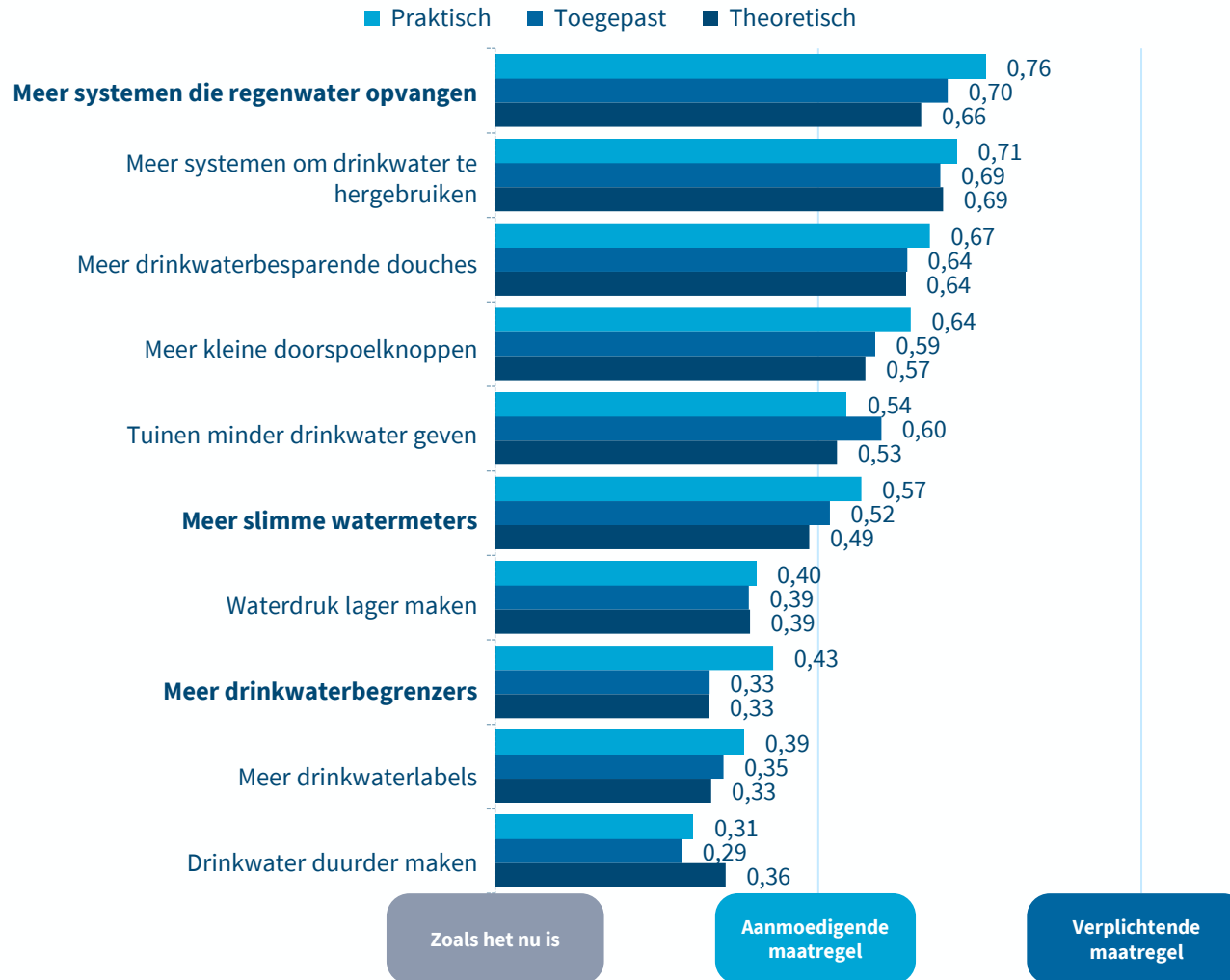
- Deelnemers van 65 jaar en ouder adviseren de volgende maatregelen verplichtend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - *Meer drinkwaterbesparende douches*
 - *Tuinen minder drinkwater geven*
- Deelnemers van 65 jaar en ouder adviseren de volgende maatregel aanmoedigend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - *Drinkwater duurder maken*
- Deelnemers van jonger dan 34 nemen de volgende maatregel vaker verplichtend:
 - *Meer drinkwaterlabels*

Keuzetaak studie 1: naar opleidingstype

Studie 1

Toelichting

Er is getoetst of deelnemers met verschillende opleidingstypes de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijkt een statistisch significant verschil ($p < 0,05$) voor drie maatregelen. Deze zijn dikgedrukt in de grafiek. Hoewel er verschillen zijn tussen deelnemers met verschillende opleidingstypen, zien we dat de prioritering van de 10 mogelijke maatregelen nagenoeg hetzelfde is. Namelijk, de maatregelen die deelnemers het meest adviseren te verplichten, hebben betrekking op het laten installeren van grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen.

Hoe deelnemers de maatregelen adviseren te nemen, verschilt significant tussen opleidingstypen voor de volgende maatregelen:

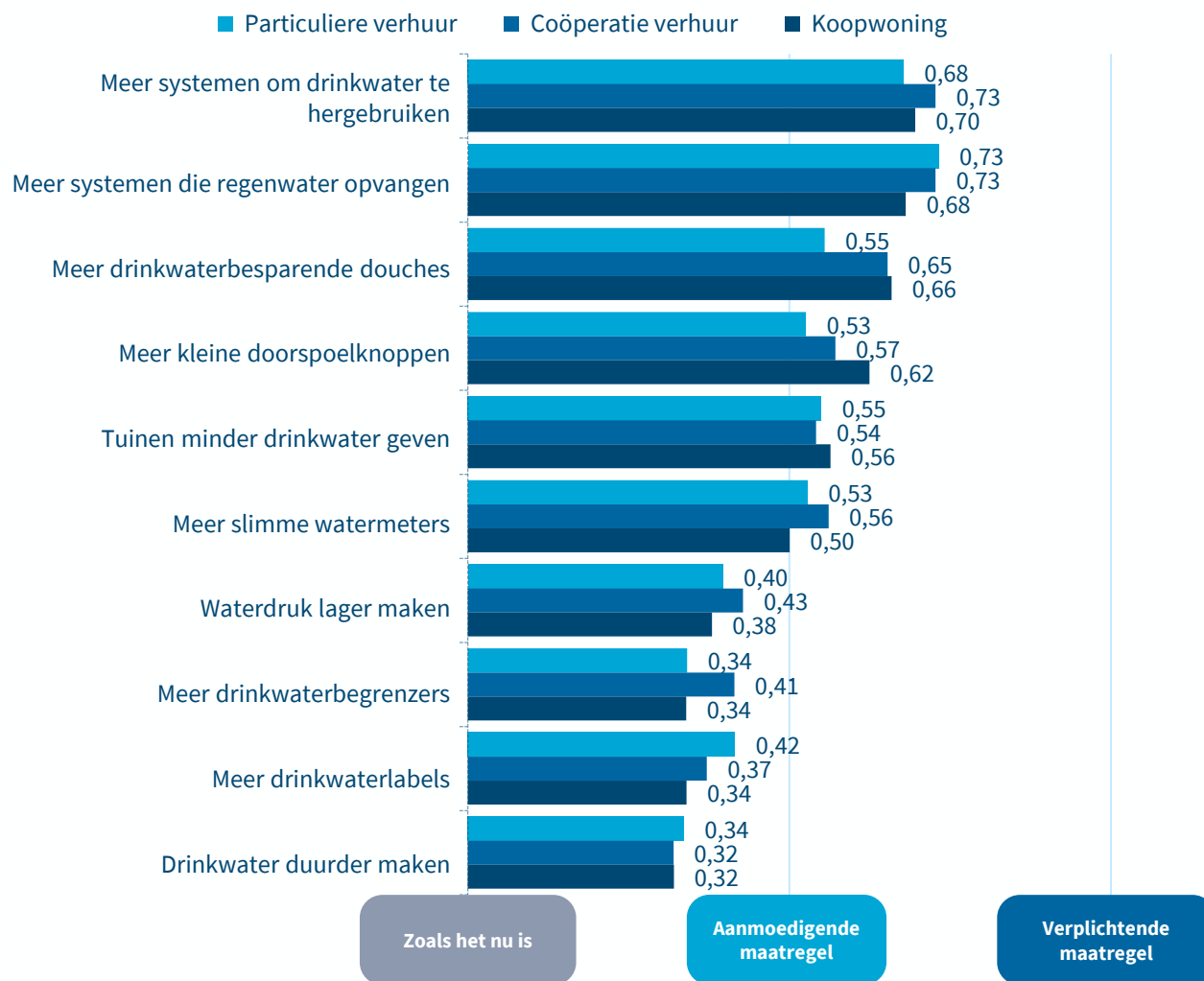
- Praktisch opgeleide deelnemers adviseren de volgende maatregelen verplichtend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - *Meer systemen die regenwater opvangen*
 - *Meer slimme watermeters*
- Praktisch opgeleide deelnemers adviseren de volgende maatregel aanmoedigend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - *Meer drinkwaterbegrenzers*

Keuzetaak studie 1: naar woonsituatie

Studie 1

Toelichting

De grafiek laat zien hoe de gemiddelde studie 1 deelnemer de verschillende maatregelen adviseert te nemen, verdeeld naar drie woonsituaties.

Er is getoetst of deelnemers met verschillende woonsituaties de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijken geen statistisch significante verschillen ($p < 0,05$) zijn.

Keuzetaak studie 2: naar gender

Studie 2

Toelichting

De grafiek laat zien hoe de gemiddelde studie 1 deelnemer de verschillende maatregelen adviseert te nemen, verdeeld naar mannen en vrouwen.

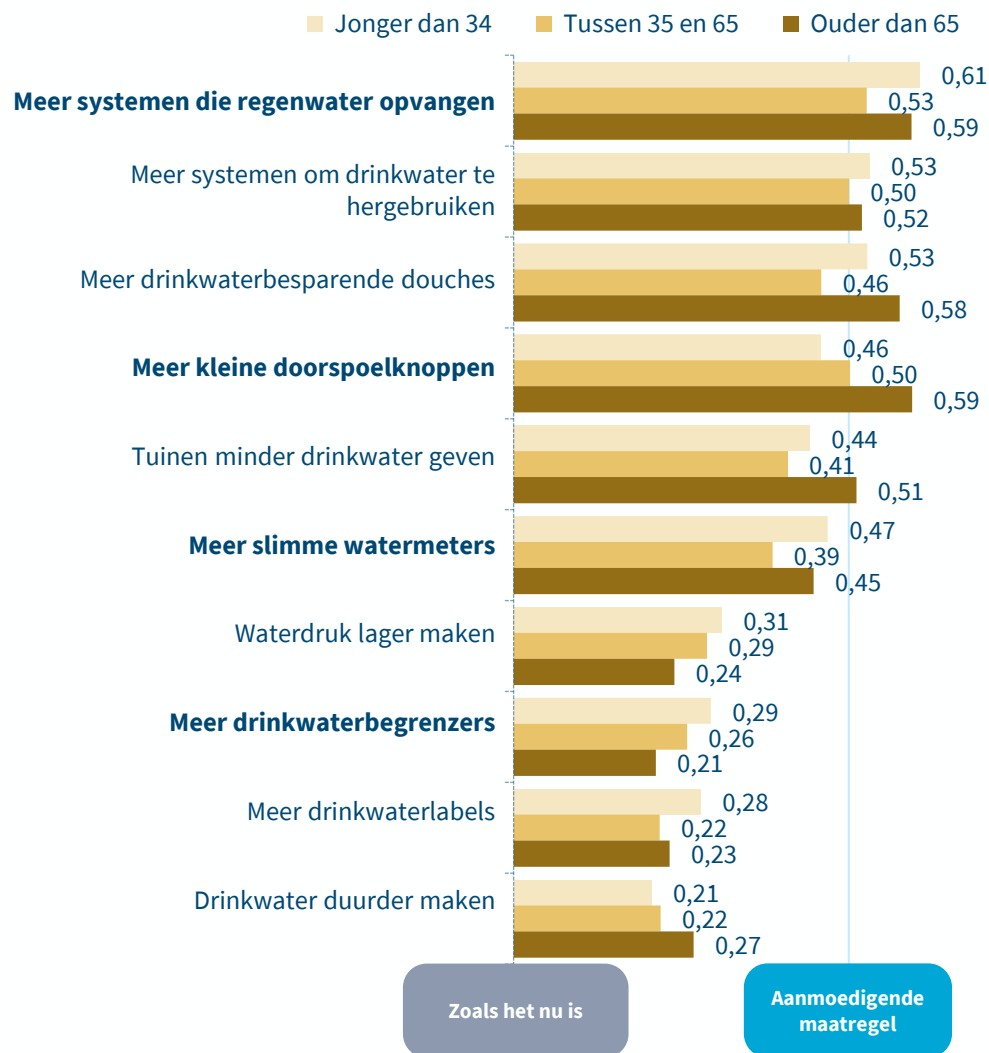
Er is getoetst of mannen en vrouwen de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijken geen statistisch significante verschillen ($p < 0,05$).

Keuzetaak studie 2: naar leeftijd

Studie 2

Toelichting

Er is getoetst of deelnemers met verschillende leeftijden de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijkt een statistisch significant verschil ($p < 0,05$) voor vier maatregelen. Deze zijn dikgedrukt in de grafiek. Hoewel er verschillen zijn tussen leeftijdsgroepen, zien we dat de prioritering van de 10 mogelijke maatregelen nagenoeg hetzelfde is. Namelijk, de maatregelen die deelnemers het meest adviseren te verplichten, hebben betrekking op het laten installeren van grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen.

Hoe deelnemers een maatregel adviseren te nemen, verschilt significant tussen leeftijdsgroepen voor de volgende maatregelen:

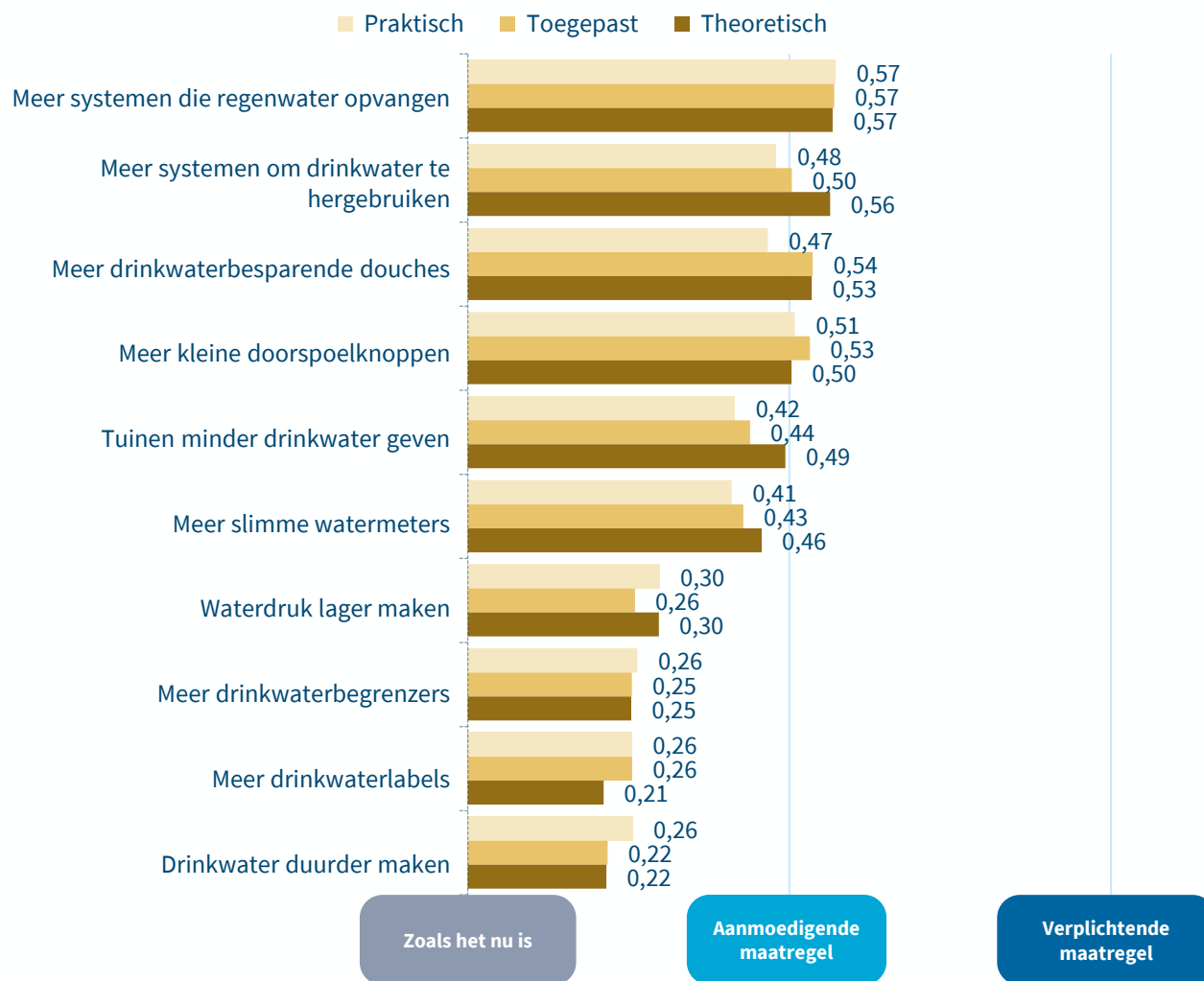
- Deelnemers van 65 en ouder adviseren de volgende maatregel verplichtend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - *Meer kleine doorspoelknoppen*
- Deelnemers van jonger dan 34 adviseren de volgende maatregel aanmoedigend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - *Meer drinkwaterbegrenzers*
- Deelnemers tussen de 35 en 64 adviseren de volgende maatregelen te houden zoals het nu is, of aanmoedigend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - *Meer systemen die regenwater opvangen*
 - *Meer slimme watermeters*

Keuzetaak studie 2: naar opleidingstype

Studie 2

Toelichting

De grafiek laat zien hoe de gemiddelde studie 1 deelnemer de verschillende maatregelen adviseert te nemen, verdeeld naar drie opleidingstypen.

Er is getoetst of deelnemers met verschillende opleidingstypes de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijken geen statistisch significante verschillen ($p < 0,05$).

Keuzetaak studie 2: naar woonsituatie

Studie 2

Toelichting

Er is getoetst of deelnemers met verschillende woonsituaties de maatregelen anders adviseren te nemen. Hieruit blijkt een statistisch significant verschil ($p < 0,05$) voor drie maatregelen. Deze zijn dikgedrukt in de grafiek. Ondanks deze verschillen tussen deelnemers met verschillende woonsituaties, zien we dat de prioritering van de 10 mogelijke maatregelen nagenoeg hetzelfde is. Namelijk, de maatregelen die deelnemers het meest adviseren te verplichten, hebben betrekking op het laten installeren van grotere systemen waarmee water wordt hergebruikt of opgevangen.

Hoe deelnemers de maatregelen adviseren te nemen, verschilt significant tussen deelnemers met verschillende woonsituaties, voor de volgende maatregelen:

- Deelnemers in een particuliere huurwoning adviseren de volgende maatregelen verplichtend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - **Meer systemen om drinkwater te hergebruiken**
- Deelnemers in een particuliere huurwoning adviseren de volgende maatregelen aanmoedigend te nemen, meer dan andere deelnemers:
 - **Meer drinkwaterbegrenzers**
 - **Meer drinkwaterlabels**

populytics.nl